

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

Magisterská práce

**VÁCLAV BURIAN (1959–2014)
PŘEKLADATEL, NOVINÁŘ,
POPULARIZÁTOR POLSKÉ KULTURY**

**VÁCLAV BURIAN (1959-2014)
TRANSLATOR, JOURNALIST, PROMOTOR
OF POLISH CULTURE**

VYPRACOVALA: Bc. Anna Militz

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Jan Jeništa, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.

V Praze,

podpis

Poděkování

Zuzaně Burianové a Tomáši Tichákovi, za jejich důvěru a pomoc.

Janu Jenišтови, za odborné vedení práce, připomínky a psychickou podporu.

Miszonovi a Malému, bez nichž by tato práce vznikala rychleji, ale ne tak příjemně.

OBSAH

1. ÚVOD.....	5
2. NOVINÁŘ.....	7
2.1. CHRONOLOGIE PRÁCE V TISKU.....	7
2.2. CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH TITULŮ.....	9
2. 2. 1. Ječmínek.....	9
2. 2. 2. Hanácké noviny	10
2. 2. 3. Literární noviny	14
2. 2. 4. Listy	17
2. 2. 5. Tygodnik Powszechny.....	18
2.3. HLAVNÍ TÉMATA NOVINÁŘSKÉ PRÁCE	20
2. 4. CENA FERDINANDA PEROUTKY. NOVINÁŘSKÉ VZORY.....	25
3. REDAKTOR A NAKLADATEL.....	27
3. 1. ZAČÁTKY	27
3. 2. <i>VELKÁ ŘADA</i> NAKLADATELSTVÍ VOTOBIA	28
3.3. VLASTA CHRAMOSTOVÁ.....	29
3. 4. BURIAN A TICHÁK.....	30
3. 5. <i>KNIHOVNA LISTŮ</i>	32
4. PŘEKLADATEL	34
4.1. SAMIZDAT	34
4. 2. KNIŽNÍ PŘEKLADY. PŘEKLADY CZESŁAWA MIŁOSZE	35
4. 3. PŘEKLADY ČASOPISECKÉ.....	38
5. AGITÁTOR VE PROSPĚCH POLSKO-ČESKÉHO SBLÍŽENÍ	39
5. 1. PRVNÍ SETKÁNÍ.....	39
5. 2. POLONISTIKA, KRAKOV A TYGODNIK POWSZECHNY.....	42
5. 3. ORGANIZÁTOR	44
5. 4. SPOJKA	48
ZÁVĚR.....	51
RESUMÉ.....	54
BIBLIOGRAFIE.....	58
ANOTACE.....	63
ABSTRACT.....	64

1. ÚVOD

Diplomová práce *Václav Burian (1959–2014) – překladatel, novinář, popularizátor polské kultury* představuje první pokus o zmapování profesní dráhy Václava Buriana, olomouckého novináře, překladatele a polonisty. Motivace ke vzniku práce byla primárně ryze osobní. Měla jsem to štěstí se v roce 2011 s Burianem seznámit, bývat hostem v jeho olomouckém bytě přeplněném knihami a dlouhé hodiny hovořit u piva ve Václavově oblíbené hospodě Ponorka. Sám se nerad chlubil svojí prací, radši zůstával v pozadí – zcela nezaslouženě, jak jsem se snažila dokázat v této práci, již vnímám jednak jako splacení dluhu osobního, ale také jako monografii, kterou je, s ohledem na jeho dlouhodobou spolupráci s Katedrou slavistiky FF UP, Burianovi olomoucká polonistika dlužná.

Václav Burian byl polonista-samouk. Z politických důvodů nesměl studovat, do roku 1989 pracoval jako chemický dělník a domovník. V té době se aktivně se podílel na olomouckém samizdatu, cestoval do Polska, od přátel a z přivezených knih se učil polsky, překládal první texty. Už v té době bylo zřejmé, že se v jeho životě bude snoubit novinářství, překladatelství a zájem o polskou kulturu. Po sametové revoluci, až ve svých třiceti letech, začal studovat polonistiku a bohemistiku na FF UP; jako diplomovou práci předložil v roce 1997 komentované překlady Czesława Miłosze. Současně se studiem, spolu s Tomášem Tichákem a dalšími, založil v roce 1990 Hanácké noviny, první porevoluční olomoucký deník. Od roku 1994 byl stálým spolupracovníkem časopisu *Tygodnik Powszechny*, přispíval do řady polských a českých periodik: deníku *Gazeta Wyborcza*, týdeníku *Polityka*, kulturních časopisů *Literatura na Świecie* či *Zwrot*, do *Literárních novin*, *Scripta*, *Mostů*, *Tvaru* a mnoha dalších. Od roku 2003 byl redaktorem a spoluvydavatelem dvouměsíčníku *Listy*. Publikoval dvacet knižních překladů z polštiny a sto dvacet časopiseckých. Polskou kulturu popularizoval nejen ve své překladatelské a novinářské činnosti, ale také jako organizátor polských kulturních akcí v Olomouci. Nesmíme zapomínat ani na jeho vlastní básnickou tvorbu, sbírky *Czas Szufiad* (Kraków 1997, 2005) a *Blankyt půlnoci* (Brno 2007).

Ve své diplomové práci se zabývám všemi oblastmi Burianova působení, vynechávám jediné jeho básnickou tvorbu jakožto předmět literární kritiky. Práci

tak tvoří čtyři kapitoly. První a zároveň nejrozsáhlejší kapitola je věnovaná novinářské práci Václava Buriana. Uvádím v ní chronologicky všechna periodika, se kterými Burian spolupracoval, včetně krátkých charakteristik jednotlivých časopisů. Titulům, které byly pro novinářskou dráhu Václava Buriana nejdůležitější, věnuji samostatné podkapitoly. V poslední části popisují témata, která se v novinářských textech Buriana vyskytovala opakovaně. Druhá kapitola zabývá se Burianem jako nakladatelem a redaktorem, třetí obsahuje přehled překladů Václava Buriana, jak knižních tak časopiseckých, a to včetně překladů samizdatových. Poslední kapitola, nazvaná *Agitátor ve prospěch polsko-českého sblížení*, pojednává o Burianovi jako popularizátorovi polské kultury. Právě zde se nachází také příběh jeho seznamování s polskou kulturou, spolupráce s polskými kulturními kruhy, propagace polské kultury v České republice, zvláště v Olomouci¹. Součástí práce je také bibliografický soupis díla Václava Buriana, jenž je přiložen v elektronické podobě na CD.

Samotnému psaní diplomové práce předcházela práce na výše zmíněném bibliografickém soupisu, čítajícím více než tisíc dvě stě položek, rešerše v knihovnách a archivech jak v České republice, tak v Polsku, rovněž digitalizace Burianových textů. Dalším zdrojem informací pro mou práci byly rozhovory a korespondence s nejbližšími přáteli a spolupracovníky: Zuzanou a Martinem Burianovými, Tomášem Tichákem, Leszkem a Majou Engelkingovými, Aleksandrem Kaczorowským, Andrzejem Jagodzińským, Krzysztofem Burnetkem a dalšími. Bez jejich pomoci by tato práce nemohla vzniknout.

¹ Kapitola byla ve změněné podobě publikována v knize *Budoucím čtenářům starých novin. Výbor polonistických textů Václava Buriana z let 1981–2014*, eds. Jan Jeništa a Anna Militz, Olomouc 2017.

2. NOVINÁŘ

Tato kapitola je věnována novinářské činnosti Václava Buriana. Nejdříve pro přehlednost uvádím všechna periodika, se kterými byl Burian spojen – ať už jako jejich spolutvůrce, člen redakce či jen externí spolupracovník. U některých, zvláště méně známých periodik přidávám krátkou charakteristiku. Nejdůležitějším titulům věnuji celou podkapitulu. V poslední části této kapitoly se zabývám tématy, kterým se Václav Burian jako novinář věnoval.

2.1. CHRONOLOGIE PRÁCE V TISKU

Novinářské práci se Václav Burian věnoval celý svůj život. Jeho první zkušeností se žurnalistikou byl studentský amatérský časopis Klepy – časopis, který spoluredigoval s kamarádem ze základní školy, Pavlem Opelíkem. Onu školní zkušenost můžeme označit jako prvopočátek Buriana jako novináře². Za první opravdovou, dospělou zkušenost novinářskou a zároveň i vydavatelskou můžeme považovat samizdatový časopis Ječmínek, který vycházel v letech 1981 až 1987 (podrobněji viz 2.2). Před rokem 1989 Burian přispíval také do samizdatových Lidových novin. Podílel se na polooficiálním literárním časopisu Arch A5³, který vycházel v letech 1988–1989, kde publikoval vlastní poezii, překlady polských autorů a také spolu s ostatními redaktory připravoval rozhovory (např. „Tři otázky pro Leszka Engelkinga“, č. 1/1989, s. 32–35, spoluautor Antonín Bezděk). Arch A5 vycházel s nepravidelnou periodicitou, celkem vyšlo 6 čísel časopisu. Číslo 4/1989 bylo připraveno k tisku před listopadem 1989, ale v důsledku politických změn (tedy i zániku Domu kultury ROH Sigma a Okresního kulturního střediska Olomouc, institucí financujících vydávání Archu) vyšlo až v lednu 1991. Přes snahy redakce o získání finančních prostředků na další činnost časopisu bylo toto číslo poslední.⁴

² Osobní rozhovor s Martinem Burianem, Olomouc 13. 3. 2017.

³ „Na sklonku osmdesátých let se celkové uvolnění poměrů v Československu projevilo i vznikem nových periodik, která fungovala mimo běžné vydavatelské mechanismy. Většina z nich měla **polooficiální charakter**, vydávaly je většinou malé skupinky, zejména místní pobočky ROH či SSM. V průběhu let 1988 a 1989 vznikla taková periodika jako Kavárna A.F.F.A., vydávaná Svazem socialistické mládeže Akademie múzických umění, či občasník ARCH A5, který zastřešovalo ROH Sigma a olomoucká organizace SSM a který vycházel jako metodický materiál pro potřeby tamního Literárního klubu.“ (*Dějiny české literatury 1945-1989*, ed. P. Janoušek a kol., díl IV. Praha: Academia, 2008, s. 81) (zvýraznění AM).

⁴J. Lukeš, Dvojí zeptání pro Václava Buriana. *Lidové noviny*, 1990, 123, s. 5.

Po revoluci se Burian soustředil především na regionální žurnalistiku. Spoluzakládal v roce 1990 olomoucký deník Hanácké noviny (viz 2.2), pro kulturně-informační měsíčník Kdy-kde-co v Olomouci psal fejetony. Podílel se také na lokálních uměleckých časopisech Notes (vydávány v letech 1990–1991 přes Hanácké noviny) a Scriptum (původně RUP – Revue univerzity Palackého). Burian byl už na začátku existence časopisu v jeho redakční radě, později se stal i členem redakce, nakonec i jeho vydavatelem. Časem se Scriptum z univerzitního časopisu proměnilo v časopis literární, svým obsahem (zaměření na současnou zahraniční kulturu, překlady z polštiny, němčiny, slovinštiny atd., mezinárodní složení redakční rady) se snažilo o nadregionální dosah. Scriptum vycházelo nepravidelně až do roku 2000, jeho poslední dvě čísla vydalo nakladatelství Burian a Tichák. Typická pro Scriptum byla monotematická čísla, například č. 11–12 věnované polské literatuře nebo č. 17–18 olomouckému samizdatu.

Od roku 1992 spolupracoval také s česko-slovenským týdeníkem Mosty (viz 2.2). Do polských periodik na začátku devadesátých let přispíval především svou básnickou tvorbou, publicisticky jen ojediněle (např. článek „Książki Miłosza w Czechach“, časopis Krasnogruda, č. 1/1993). Důležitou kapitolou novinářské práce Václava Buriana je spolupráce s časopisem Tygodnik Powszechny, která začala v roce 1994 (viz 2.2).

V druhé polovině devadesátých let (1996) začíná spolupráce Václava Buriana s Literárními novinami. V roce 2001 se stává redaktorem LtN (už dříve byl členem redakční rady), a na této pozici zůstává rok, ovšem později v listu ještě sporadicky publikuje, především překlady (více viz 2.2).

Od roku 2000 intenzivněji spolupracuje také s týdeníkem Mosty. Píše příležitostně pro Novou přítomnost (1999), Katolický týdeník, celostátní deníky Lidové noviny či Právo, respektive pro jejich hanácké mutace – MF Střední Morava. Lokální žurnalistice se věnuje už jen omezeně (Olomoucké listy). Jeho texty vycházejí také v literárních periodikách – v Hostu či Souvislostech. V letech 2012 a 2013 je stálým fejetonistou čtrnáctideníku Tvar. Pokračuje jeho spolupráce s Tygodnikiem Powszechným, přispívá také do deníku Gazeta Wyborcza, týdeníku Polityka či literárního časopisu Literatura na Świecie.

V roce 2003 se stal spoluvydavatelem a redaktorem časopisu *Listy*, který byl od té doby středobodem jeho novinářské a redaktorské činnosti (viz 2.2 a 3.1).

2.2. CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH TITULŮ

V této podkapitole se budu blíže zabývat několika vybranými periodiky, se kterými byl Václav Burian spojen. Budu se věnovat jak charakteristice samotného listu, tak roli Václava Buriana v něm. Zvolila jsem těchto pět časopisů, které pro Burianovu novinářskou kariéru považuji za nejdůležitější; jsou to *Ječmínek*, *Hanácké noviny*, *Literární noviny*, *Listy* a *Tygodnik Powszechny*.

2.2.1. Ječmínek

První číslo samizdatového časopisu *Ječmínek* vyšlo v říjnu 1981. Do roku 1987 vyšlo celkem osmnáct čísel, původně plánovaná měsíční periodicitu vydržela jen čtyři měsíce, později vycházel *Ječmínek* nepravidelně dva až pětkrát ročně.⁵

„Rozhodnutí autorů vydávat časopis nebylo čistě náhodné,“ píše Leszek Engelking v článku o olomouckém samizdatu. „Lidé, kteří tvořili redakci a okruh spolupracovníků, se znali již dříve, někteří z nich se již dlouhá léta předtím snažili provozovat nezávislé divadlo, které se jmenovalo Bernardyn, což ostatně způsobovalo četné problémy s StB.“⁶ Engelking cituje vzpomínku Buriana, že právě v létě roku 1981 zesílily problémy kolem divadla – výslechy, domovní prohlídky – kvůli čemuž se skupina rozhodla jeho činnost ukončit. Místo toho začali vydávat *Ječmínka*. „My jsme však přesto chtěli něco dělat. Mám pocit, že kdokoli, kdo o to tehdy skutečně stál, měl neomezený přístup k samizdatu. A protože nám samizdat imponoval, chtěli jsme mít svůj vlastní, ve kterém bychom nejen otiskovali převzaté věci (...).“⁷ Název zvolili podle moravské pověsti *Ječmínkovi*, všeobecně známé díky Jiráskovým *Starým pověstem českým*. Ladislav Šenkyřík, jeden z autorů *Ječmínka*, v rozhovoru z Engelkingem vysvětluje, že název měl vystihnout „hanáckou, avantgardně-konzervativní identitu“ autorů⁸.

⁵ Výběr článků z *Ječmínka* vyšel v roce 1995 v č. 17–18 časopisu *Scriptum*. *Ječmínek* je také dostupný v digitalizované podobě na adrese <http://scriptum.cz/cs/periodika/jecminek>

⁶L. Engelking, Z historie olomouckého samizdatu časopis *Ječmínek*. *iLiteratura*. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/20413/z-historie-olomouckeho-samizdatu-casopis-jecminek>.

⁷Tamtéž.

⁸ Tamtéž.

Ambicí autorů bylo, aby měl Ječmínek skutečně podobu časopisu, ne literárního almanachu, která tehdy mezi samizdatovými listy převažovala. Svůj záměr realizovali až do konce existence Ječmínka: vedle četných překladů a vlastní tvorby se v časopisu objevovaly i recenze (např.: -rk-, „Člověk ze železa (trocha úvah nad filmem)“, č. 2/1981, -t-, „Nekonečné možnosti (pokus o recenzi)“, č. 2/1983), články na aktuální témata (-rk-, -ky-, „Nová prodejna Tuzexu v Olomouci“, č. 1/1981) či nepravidelná rubrika *Poznámky*. Z překladů objevovaly se především překlady z angličtiny a polštiny, což bylo dáno zájmy autorů, a jednak tím, že „v úzkém okruhu spolupracovníků nikdo jiné jazyky dobře neovládal.“⁹

K okruhu autorů Ječmínka patřili Václav Burian, Pavel Opelík, Tomáš Tichák, Ladislav Šenkyřík, Oldřich Fogl, Pavla Foglová a další. Z počátku používali značky a pseudonymy, poměrně brzo (už v třetím ročníku) se objevují i plná jména. Václav Burian zpočátku publikoval pod pseudonymem Rudi Koutek nebo značku -rk-, později pod vlastním jménem nebo zkratkou V. B. / -vb-. Je zajímavé, že svůj pseudonym a značku -rk-, narážku na „rudé koutky“, komunistické agitační nástěnky na pracovištích, používal Burian i v po revoluci v Hanáckých novinách.

Časopis přestal vycházet v roce 1987. Jeho zánik nebyl zapříčiněn problémy se Státní bezpečností, jako tomu bylo v případě divadla Bernardýn, dokonce je dost pravděpodobné, že StB o existenci Ječmínka ani nevědělo.¹⁰ Autoři se rozhodli ukončit vydávání časopisu, protože se objevily nové možnosti publikování (třeba časopis Arch A5 zmiňovaný v předchozí podkapitole), a Ječmínek, který měl náklad maximálně kolem tři desítek kusů z jejich pohledu ztratil smysl.

2. 2. 2. Hanácké noviny

Dalším pro Václava Buriana důležitým periodikem byly Hanácké noviny. Ty začaly vycházet v roce 1990, ze začátku jako obdeník, později, od 1. dubna 1991, jako deník (čímž se staly po 40 letech prvním olomouckým deníkem). Tuto periodicitu si udržely do čísla 204/1994. O vzniku Hanáckých novin napsal Tomáš Tichák: „Po listopadu 1989 vyvstala samozřejmě také v Olomouci potřeba nezávislého tisku. Od prvních dnů vydávali svůj časopis Přetlak studenti, vycházel také bulletin Občanského fóra. Ten se brzy stal stránkou OF v okresním obdeníku Stráž lidu,

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

vydáváním OV KSČ a ONV. V čele těchto aktivit byl Václav Burian. Od 1. 3. 1990 začaly vycházet Hanácké noviny, Václav Burian v nich byl zástupcem šéfredaktorky. Hanácké noviny převzaly kapacitu Stráže lidu v tiskárně (a periodicitu úterý-čtvrtek-sobota), redakci a některé novináře, nepřevzaly ale předplatitele! Stráž lidu jako komunistický časopis vycházela nadále.¹¹ Václav Burian zahájil v roce 1990 studium polonistiky a bohemistiky na Filozofické fakultě Univerzity Palackého a z toho důvodu brzy rezignoval na funkci zástupce šéfredaktorky; tuto funkci za něj převzal Tomáš Tichák, který byl pak v letech 1992–1996 šéfredaktorem deníku. Burian s novinami ovšem nadále velice úzce spolupracoval, podle slov Tomáše Ticháka „de facto, zejména od 1. 1. 1992, pak noviny řídil.“¹²

„Ambicí HN bylo stát se krajským deníkem, předpokládalo se, že kraje budou opět zřízeny a Olomouc se po 30 letech opět stane krajským městem,“ vzpomíná dále Tichák. Hanácké noviny po čase zřídily filiální redakce v Přerově, Prostějově a Hranicích. „Do podzimu 1990 byl vydavatelem ONV (Okresní národní výbor), poté převzalo firmu konsorcium 5 osob vč. Václava Buriana a Tomáše Ticháka.“¹³

Co se týče obsahové stránky, intence zakladatelů popisoval Tomáš Tichák u příležitosti desátého výročí vzniku listu: „Chtěli jsme, aby to byly slušné a seriózní noviny, nezávislé politicky, ekonomicky a především svým duchem. Aby nejen informovaly o dění v regionu, ale aby také naplňovaly poslání sdělovacího prostředku v demokratické společnosti, to znamená, aby vytvářely prostor pro svobodnou diskusi a umožňovaly zpětnou vazbu správy věci veřejných. Snažili jsme se, aby je obyvatelé střední Moravy pokládali za své.“¹⁴ Potvrzuje to také text prvního úvodníku novin, nadepsaného *A jsme tady!*:

Jsme tady jako jedno z dětí naší demokratické revoluce. Jsme tady, abychom o sobě co nejvíce věděli, abychom spolu mohli vést rozhovor, po jakém jsme tak dlouho toužili. Jsme tu, abychom společně přemýšleli o minulosti a hlavně o dnešku a zítřku.

¹¹ E-mail Tomáše Ticháka autorce, 16. 4. 2017.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Bývalí šéfredaktoři o Hanáckých novinách, *Hanácký a středomoravský den*, 2000, 53, příloha s. 1, 4.

Jsme tady nikoliv jako hlásná trouba. Nejsme tu dokonce ani jako učitelé. Jsme tady, abychom se mohli učit navzájem.

A proti komu a čemu jsme tady? Proti nikomu osobně, proti Kocourkovu a Hulvátovu v každém případě.

Vaše Hanácké noviny¹⁵

Na první straně najdeme také fotokopii pozdravu čtenářům Hanáckých novin od Alexandra Dubčeka, s datem 23. 2. 1990, tedy z doby, kdy samotný deník ještě neexistoval, ale začátek jeho vydávání byl zřejmě jistý. Přípravy totiž trvaly už od ledna roku 1990¹⁶. Na začátky Hanáckých novin vzpomíná také jejich první šéfredaktorka Marcela Žůrková: „Problémů tehdy bylo až na hlavu. Na novinách jsme pracovali každý den a v noci jsme o nich diskutovali. Vše se odehrávalo v bytě Václava Buriana. Ale bylo to krásné, protože jsme svým způsobem objevovali svět. Dělalí jsme nezávislé noviny a o tom jsme přece snili.“¹⁷

Nezávislost a demokratické principy se redakce snažila realizovat především prezentováním různorodých názorů, včetně těch, se kterými členové redakce sami nesouhlasili. Ovšem záměr artikulovaný už v prvním čísle museli občas před čtenáři obhajovat, což dokládá další Burianův úvodník:

Jak číst noviny?

(...)

Nuže, mnohé názory předkládáme čtenářům prostě proto, že nám připadají zajímavé, že by mohly podnítit diskusi. Pokud se to podaří, je to náš úspěch, úspěch čtenářů a snad i redakce.

Nerad prověřuji, ale mám pocit, že v redakci Hanáckých novin nepracuje ani jeden monarchista, henleinovec, ba ani Stalinův pohrobek. Přesto nevidíme důvod, proč bychom vás nemohli občas seznámit i s názory kuriózními, s názory

¹⁵ A jsme tady! *Hanácké noviny*, 1990, 1, s. 1.

¹⁶ Rozhovor se Zuzanou Burianovou, 10. 4. 2017.

¹⁷ Bývalí šéfredaktoři o Hanáckých novinách, *Hanácký a středomoravský den*, 2000, 53, příloha s. 1, 4.

*pozoruhodnými, ale u nás řídkými, a názory, které mohou vést k zamyšlení a třeba i ke konstruktivnímu vzteku.*¹⁸

Hned v prvním měsíci existence noviny publikují dva rozhovory, které vedl Václav Burian. První s Vlastimilem Arturem Polákem, německo-židovským básníkem žijícím v Olomouci („Velké osamění“, č. 3/1990). V druhém se projevují polonistické či polonofilské zájmy Buriana, čísla 10 a 11 přináší ve dvou částech rozhovor Michałem Bonim, polským politikem a v té době členem prezidia výkonné rady Solidarity („Jak se daří Solidaritě?“, č. 10/1990 a „Mají rádi Havla“, č. 11/1990). Burian v Hanáckých novinách publikuje především krátké poznámky na aktuální témata, a to v rubrikách *Poznámky a glosy*, *Komentáře*, *K věci*, a také fejetony, od druhého ročníku je autorem velké části úvodníků. Jde tedy o běžnou, každodenní novinářskou práci. K ní také patří „zaplňování volné plochy“, tedy informativní texty o délce jedné či dvou vět, které vycházely na prvních dvou stránkách deníku pod hlavičkou *Stručně* nebo *Na okraj*, občas také humorného rázu (třeba zamyšlení nad nadužíváním výrazu „podnikatel“: „Všichni podnikají, a tak jsou všichni podnikateli. I ten, kdo vlastní továrnu, i ten, kdo prodává hamburgery na rohu“¹⁹). Kromě toho Burian v Hanáckých novinách publikuje i delší texty v ostatních rubrikách. Objevuje se několik cyklů. Prvním je cyklus nazvaný *Jak jinak než na kole* z roku 1992 (mimořádně, jedná se o ojedinělý případ v celé Burianově novinářské kariéře, kdy se jeho článek objevil ve sportovní rubrice). V roce 1993 v příloze *Na neděli* publikoval cyklus *Z jiné bečky*, o dva roky později cyklus *Haličské listy*, oba s polskou tematikou. Jiným druhem cyklů byly letní cykly rozhovorů. První vycházel o prázdninách roku 1994 pod názvem *Letní besedy o literatuře* s literárním historikem Eduardem Petřem, druhý v létě 1995 nazvaný *S fyzikem a filozofem o stěhování duši, UFO a vědě* s Janem Novotným. Hanácké noviny se také věnovaly návštěvě básníka Czesława Miłosze v Olomouci v roce 1993, v roce 1995 návštěvě papeže Jana Pavla II.

V Hanáckých novinách Václav Burian používal značku -rk-, kterou si zachoval z dob Ječmínka. Jen ojediněle používal i zkratku -vb-. V čísle 131 z 8. 6. 1993 svůj

¹⁸ V. Burian, *Jak číst noviny? Hanácké noviny*, 1990, 64, s. 1.

¹⁹ -rk-, (Všichni podnikají...), *Hanácké noviny*, 1992, 12, s. 1.

fejeton *Má první hospoda* podepsal dávným samizdatovým pseudonymem Rudi Koutek.

Redakce Hanáckých novin vydávala také jiná periodika, mezi jinými časopis Notes. Časopis zaměřený na, jak napovídá podtitul, *filozofii, umění, život*, řídil Václav Burian spolu s Petrem Dvořáčkem. Burian sám do časopisu nepřispíval (vyšel jen jeden jeho text v rubrice *Poznámky* v čísle z října 1991). Ve vydavatelství Hanáckých novin vyšla také příručka *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, kterou spolu s Burianem připravili Josef Galík, Lubomír Machala, Martin Podivínský a Jan Schneider²⁰.

2. 2. 3. Literární noviny

Literární noviny jsou kulturně-politický časopis, existující s přestávkami od roku 1927. Původně nakladatelský časopis se postupem času změnil v časopis literární, poté se začal také zabývat situací politickou a společenskou. Jeho podoba odrážela kulturněpolitické změny v Československu a Česku. V šedesátých letech, kdy noviny řídil Milan Jungmann, měl list značný vliv na liberalizaci poměrů v Československu. V období Pražského jara jakožto týdeník Svazu československých spisovatelů dvakrát změnil název, nejdříve na Literární listy, poté jen Listy. Na jejich tradici navazovaly později exilové Listy, které vydával v Římě Jiří Pelikán.²¹

Po revoluci byly Literární noviny obnoveny, ze začátku vycházely jako příloha deníku Lidové noviny. Jejich redaktorem v té době byl Vladimír Karfík. Od druhého ročníku pak LtN začaly vycházet samostatně jako týdeník, a jejich vydavatelem od roku 1993 byla Společnost pro Literární noviny.²² V současnosti LtN vycházejí jako měsíčník a jejich vydavatelem je společnost Litmedia a. s. Převažují v nich témata politická, ekonomická a společenská, kulturní tematice věnují se jen okrajově, především v literární příloze Biblio.

²⁰ Vydaly Hanácké Noviny Olomouc, *Knihovní obzor* [online]. Dostupné z: <http://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/ko-1993-1/clanek/vydaly-hanacke-noviny-olomouc----/>.

²¹ Hesla „Literární noviny (1)“, „Literární noviny (2)“ a „Literární listy“ v: *Slovník české literatury po roce 1945*. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>.

²² A. Havlíková, *Literární noviny v 90. letech 20. století a osobnost Ludvíka Vaculíka*. Praha, 2016. 70 s. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph.D., s. 28 – 29.

Václav Burian první texty v Literárních novinách publikoval v roce 1996. Jeho spolupráce začala dvěma články: o Olomouci a Univerzitě Palackého, které vyšly v čísle 16. Hned ve stejném roce připravil přílohu věnovanou Tygodniku Powszechnému (viz níže). Ve stejném roce začal také v LtN publikovat své překlady.

Od čísla 49/96 (tedy přibližně od doby, kdy odešel z Hanáckých novin) psal pro LtN cyklus článků nazvaný *Polská mozaika* (10 článků, nepravidelně, do č. 48/98, viz níže).

Od poloviny ročníku 1999 (č. 25/99) do konce roku 2000 přispíval především do rubriky *sloupky, glosy, ohlasy* (od r. 2000: *sloupky, ohlasy*), kde se věnoval aktuálním politickým a společenským tématům. V roce 2000 se stal členem redakční rady Literárních novin (poprvé uveden v tiráži č. 4/2000, ovšem dříve se redakční rada neuváděla vůbec). Od č. 28/2001 do č. 27/2002 byl členem redakce. V roce 2001 psal především pro rubriky *literatura, rozhovory a domov*, od 2002 do nově vzniklé rubriky *civilizace*. Zároveň pro rubriku *zahraničí* překládal publicistické texty (hlavně rozhovory). Od roku 2001 do konce svého působení v LtN psal pravidelně krátké sloupky nazvané *Čtenář časopisů*, které vycházely nejdřív v literární rubrice, později střídavě také v Příloze Literárních novin (viz 2.3). Po odchodu z redakce v roce 2002 v listu publikoval už jen ojediněle, v roce 2003 napsal pro LtN článek o poezii Leszka Engelkinga, v roce 2004 informoval v dalším článku o úmrtí Czesława Miłosze.

V Literárních novinách Burian používal značky jen zřídka, pár článků vyšlo podepsaných zkratkou -vb-, u dvou překladů publicistických textů převzatých z Tygodnika Powszechného volil zkratku -rk-.

Jak už jsem zmiňovala, jednou z prvních aktivit Václava Buriana spojených s Literárními novinami bylo uspořádání zvláštní přílohy věnované polskému časopisu Tygodnik Powszechny. „České číslo“ Tygodniku připravil ve spolupráci s redaktorem TP Piotrem Mucharským. Redaktoři představili českým čtenářům texty z polského týdeníku v jejich originální grafické podobě a s téměř úplným dodržáním rubrik (vynechali jen aktuální zpravodajství či komentáře). Na první straně přílohy v rubrice *Obraz pólstoletí* (pozměněná podoba původní rubriky *Obraz tygodnia*) autoři ve stručnosti nastínili dějiny tohoto polského listu. Také na

úvodní straně vyšly hned dva rozhovory s šéfredaktorem TP Jerzym Turowiczem. Na dalších šesti stránkách redaktoři prezentovali pestrý výběr článků z Tygodniku z rozmezí let 1973 až 1995, včetně v Polsku diskutované eseje Józefa Tischnera „Homo sovieticus“, fejetonů Stefana Kisielewského, Stanisława Lema a Jerzyho Pilcha či kresleného vtipu Sławomira Mrożka.

Dalším polským echem v LtN byl cyklus článků *Polská mozaika*. Vznikl v době, kdy Burian ještě nebyl členem redakce. Články vycházely s nepravidelnou periodicitou, v roce 1996 vyšel první díl, dalších šest v roce 1997, poslední tři v roce 1998. V prvním, s podtitulem „Z jiné bečky“, Burian psal o překladech polské literatury do češtiny (mj. kritizoval české vydání knihy *Davídek Weiser* Pawła Huelleho), o Nobelově ceně pro Wisławu Szymborskou a o její poezii, a také vzpomínal na knižní veletrh Libri a setkání s redakcí Tygodnika Powszechného v rámci veletrhu. Další čtyři díly *Polské mozaiky* tvoří přehled knižních novinek v Polsku. Šestý díl byl věnovaný polským literárním periodikům, zvláště časopisu *Zeszyty Literackie*. Sedmý díl, s podnázvem „Jacek Baluch o české literatuře“, je výběrem z rozhovoru redaktora TP Tomasze Fiałkowského s Jackem Baluchem, bohemistou a bývalým velvyslancem Polské republiky v ČR. Osmý díl je rozdělen do dvou částí: první „Pětaosmdesátiny šéfredaktora“ je věnovaná Jerzemu Turowiczovi, druhá „Karel Čapek a řeč jeho víry“ je recenzí knihy Tomasze Węclawského *Rekolekce s Karlem Čapkem* (česky vydalo Karmelitánské nakl., Praha 1997). V předposledním dílu Burian psal o časopisu *Ziemia Kłodzka* (do kterého také sám přispíval). V poslední *Polské mozaice* se zabýval udělením polské literární ceny Nike Czesławu Miłoszovi za knihu *Pejsek u cesty* (úryvky z této knihy v Burianově překladu byly otištěny ve stejném čísle).

Svůj osobní vztah k Literárním novinám později Václav Burian popsal v komentáři pro časopis A2, týkajícím se změn v LtN:

„Literární noviny pro mě byly, jsou – a doufám, že budou – důležité. V Literárních novinách jsem ne tak dávno pracoval, a tak k četbě starých ročníků za normalizace a četbě polistopadové přibyl vztah osobnější. Jsem jimi ovlivněn, i kdybych nechtěl. Musím jim přát vše dobré, stejně jako je přeji i projektům, které se z nich v průběhu času vyčlenily. Jako například i tomuto listu, nebo brněnským Kulturním novinám; z nichž ovšem zatím vyšlo jen nulté, zkušební číslo.

Z posledního rozkolu v Literárních novinách vzešel také internetový Deník Referendum Jakuba Patočky; i jemu přeji jako čtenář i občan, aby vydržel. Působím také jako redaktor Listů, které vzešly z kořene Literárních novin již dřív. Mám tedy s Literárními novinami spojenou spoustu paměti, citů a dost osobních vztahů. A svou roli tu jistě hraje úcta k síle tradice, potvrzované i tím, že se asi žádný jiný titul v Česku ve své historii takto nerozvětvil.“²³

2. 2. 4. Listy

Časopis Listy začal v roce 1970 v Římě vydávat Jiří Pelikán. Po roce 1989 tento exilový časopis nezanikl, Pelikán jeho redakci přesunul do Prahy. Šéfredaktorem se stal Jiří Vančura, po něm Václav Žák. Vydavatelem byla společnost *Economia*, která se v roce 2002 rozhodla vydávání časopisu ukončit z finančních důvodů. V té době pracoval Václav Burian v Literárních novinách. Listy znal už v jejich exilové podobě, zůstaly mu blízké i po roce 1989: „Po Listopadu jsem je nepřestal mít rád; vyhovovaly mi v tom, že šly proti hlavnímu mediálnímu proudu, aniž by byly podlé, žlučovitě, osobně útočné; dalo se v nich třeba říct, že privatizace může probíhat i jinak, o Rusku šlo uvažovat věcněji, s menším množstvím adrenalinu; také zájem o mé milované Polsko byl větší než jinde.“²⁴

„Ocitli jsme se s Tomášem Tichákem na konci roku 2002 se správnými lidmi ve správné pražské hospodě,“ vzpomínal Václav Burian v rozhovoru pro časopis *Tvar*. „Veteráni spjatí s časopisem naříkali, že Listy končí, poté co vydavatelství *Economia* muselo začít šetřit. Oba jsme měli pocit, že ducha časopisu chápeme, a tak jsme se to rozhodli aspoň zkusit. Říkali jsme si, že i kdybychom udělali byť jeden ročník, bude to pořád konkrétní odvedená práce.“²⁵ Prvním číslem, které vyšlo v nakladatelství Burian a Tichák, bylo číslo 1/2003. Listy tak zachovaly kontinuitu. „Převzali jsme tehdy šéfredaktora i grafickou úpravu, abychom čtenáře neodradili,“ popisuje „převzetí“ Listů Tomáš Tichák.²⁶ Zachovala se také periodicitu časopisu, Listy dodnes vycházejí jako dvouměsíčník.

²³ V. Burian, *Nové Literární noviny*. A2, 2010, 5, dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2010/5/nove-literarni-noviny>.

²⁴ M. Šrabal, *Pořád jen Polsko pro začátečníky*. *Tvar*, 2010, 10, s. 1, 4–5.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ E-mail Tomáše Ticháka autorce, 22. 5. 2017.

V roce 2007 úmrtím šéfredaktorky Soni Čechové, zanikl česko-slovenský časopis *Mosty*. Jak Václav Burian, tak Tomáš Tichák do časopisu prakticky po celou dobu jeho existence přispívali (Tichák byl dokonce v roce 2001 jejich šéfredaktorem pro ČR), profil obou časopisů – *Listů* a *Mostů* – byly velmi blízké. Oba se snažily o dialog, prezentovaly různé politické názory a zaměřovaly se především na střední Evropu, prolínaly se i jejich autorské okruhy. Z toho důvodu se Burian a Tichák rozhodli poskytnout *Mostům*, byť jen symbolicky, prostor na stránkách svého časopisu. Od čísla 1/2008 vychází v *Listech* sedmnáctistránková rubrika *Mosty*.

Do roku 2003 Václav Burian přispíval do *Listů* především svými překlady publicistických textů (např. Aleksandra Kaczorowského, Dawida Warszawského či Ewy Bieńkowské). Od roku 2003 pak jeho úloha byla především redakční (viz 3.1). Psal také poznámky a glosy do rubriky *Stručně*, recenze do rubriky *Knihy*, kde recenzoval také knihy vycházející v zahraničí, připravoval rozhovory (sám nebo spolu s Tomášem Tichákem). Překládal příspěvky polských autorů či články přebírané z polského tisku.

2. 2. 5. Tygodnik Powszechny

Tygodnik Powszechny je polský kulturně společenský katolický týdeník. Vychází od roku 1945. Jeho prvním šéfredaktorem byl Jerzy Turowicz, který plnil tuto až do své smrti v roce 1999. V době komunismu Tygodnik úzce spolupracoval s opozicí, např. s Výborem na obranu dělníků (Komitet Obrony Robotników, KOR) a s hnutím Solidarity. Byl to jediný polský časopis, který v roce 1980 publikoval básně Czesława Miłosze záhy po udělení Nobelovy ceny básníkovi. Tygodnik Powszechny byl za komunismu dvakrát zastaven: poprvé v letech 1953 až 1956, kdy sice časopis o stejném názvu vycházel, nebyl ovšem řízen původní redakcí, ale sdružením Pax, spolupracujícím s tehdejší komunistickou vládou; po druhé pak během výjimečného stavu. Po roce 1989 je Tygodnik Powszechny listem liberálního křídla polského katolicismu a je známý jako místo otevřeného dialogu: přispívají do něj a čtou ho i lidé nevěřící.²⁷

Václav Burian Tygodnik Powszechny znal už ze svých cest do Polska v osmdesátých letech. Jak vzpomínal, poměrně často se stávalo, že mu byl

²⁷ *Obráz pústoletí, Literární noviny*, 1996, 39, příloha *Tygodnik Powszechny*, s. 1. a heslo „Tygodnik Powszechny“, *Wikipedia*. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Tygodnik_Powszechny.

týdeník na hranici zabaven²⁸. „Konečně jsem dostal nápad,“ vzpomínal v rozhovoru s Witoldem Beresiem. „Šel jsem na poštu, ukázali mi seznam dostupných titulu, na kterém jsem našel i Tygodnik. Zaplatil jsem pár korun... a bylo to!“²⁹ Tímto způsobem mu časopis, ve kterém vycházely třeba i texty Milana Kundery či Václava Havla, nosila „přímo domů komunistická PNS.“³⁰

Sám pro Tygodnik začal psát v roce 1994 (podrobně o začátcích spolupráce a kontaktech Buriana s okruhem TP viz kap. 5.3). Prvním článkem, který publikoval v TP, byl nekrolog Karla Kryla („Wywiad, którego nie będzie“, č. 12/1994, s. 9). V roce 1995 napsal sérii článků o návštěvě Jana Pavla II. v České republice a na Slovensku, psal také do rubriky *Przegląd zagraniczny*. Už v roce 1996 se pod jeho texty objevuje informace „stálý spolupracovník Tygodniku Powszechného“. Do let 1995 až 1999 spadá jeho nejintenzivnější spolupráce s týdeníkem, každý rok vycházelo v TP několik Burianových článků, ve kterých psal především o aktuálních českých událostech. Kromě už zmíněné návštěvy papeže v Česku, psal také o smrti Olgy Havlové, o českých parlamentních volbách v roce 1996 nebo o demisi vlády Václava Klause v roce 1997. Představoval také polským čtenářům osobnosti české kultury a literatury. Pro Kontrapunkt, kulturní přílohu Tygodniku, psal o reportážích Mileny Jesenské („Była godzina jedenasta... Dziennikarka Milena Jesenska“, č. 40/1997, příloha Kontrapunkt, s. VII). Publikoval rozhovory s básníkem Egonem Bondym („Pisałem dla tych chłopców z undergroundu“, č. 14/1997, s. 9) a s politikem Jaroslavem Šabatou („Bilans po trzydziestu latach“, č. 33/1998, s. 33).

Důležitým textem, který vyšel v Tygodniku, byl dvojrozhovor s Adamem Michnikiem a Václavem Havlem, který Burian připravil spolu s polským novinářem Krzysztofem Burnetko. Příležitostí k rozhovoru bylo udělení Michnikovi a Havlovi Medaile sv. Jiří, ceny udělované Tygodnikem Powszechným, za jejich zásluhy v boji proti totalitarismu.³¹ Rekapitulační rozhovor bývalých disidentů se konal v Olomouci v říjnu 2003 (vzpomínky redaktora Burnetka na tuto událost, viz 5.3.). Článek pak vyšel v TP č. 43/2003 s názvem „Co to nam się porobiło“ a zároveň

²⁸ M. Stöhr, "Je lepší být novinářem-fermentem, kvasinkou, než novinářem-kazatelem...". *Host*, 2004, 8, s. 28–31.

²⁹ W. Bereś, Stróż Vaszek jest szcześliwy. *Gazeta Wyborcza*, 2004, 101, s. 16.

³⁰ S. Čechová, Olomoucké mosty na Slovensko. *Mosty*, 1994, 15, s. 12.

³¹ V. Burian, K. Burnetko, Moc bezmocných a moc nezkorumpovaných. *Listy*, 2003, 5, s. 6.

také v Listech č. 5/2003 jako „Moc bezmocných a moc nezkorumpovaných“. Zkrácené verze rozhovoru pak otiskly Gazeta Wyborcza („Rachunek zwyczajstw, rachunek wolności“, č. 240/2003) a Katolický týdeník pod stejným názvem jako v Listech (č. 4/2004, příloha Perspektivy).

Od roku 2000 se už Burianových článků objevuje v TP méně, ale stále lze hovořit o pravidelné spolupráci, a to až do roku 2007.

2.3. HLAVNÍ TÉMATA NOVINÁŘSKÉ PRÁCE

V této podkapitole bych se podívala na novinářskou činnost Václava Buriana z hlediska témat, kterým se během své dlouholeté žurnalistické praxe věnoval. Už na první pohled lze vyčlenit hned několik okruhů. Prvním je tematika polská, především polská kultura, ale také politické dění. Druhým okruhem jsou témata lokální – olomoucká či obecněji hanácká. Václav Burian se také věnoval každodennímu politickému dění v České republice. Posledním větším tématem jeho zájmu je tisk obecně.

Nejširším tematickým okruhem v novinářské práci Václava Buriana jsou články spojené s Polskem a polskou kulturou. Objevují se ve většině periodik, se kterými Burian spolupracoval. Lze je rozdělit do několika menších skupin, které se samozřejmě částečně prolínají. Jsou to: portréty Poláků, literatura a recenze, reflexe historických událostí a reflexe současné politické situace v Polsku.

Portréty polských osobností publikoval už v Hanáckých novinách: psal o dvou návštěvách Czesława Miłosze v ČR, v prvním článku „Olomouc jako Západ. Czesław Miłosz w Československu“ (č. 94/1990, s. 4) portrétoval básníka formou rozhovoru, v roce 1993 Hanácké noviny návštěvě Miłosze věnovaly celou přílohu, Burian do ní napsal článek „Czesław Miłosz podruhé v Olomouci“ a připojil stručný životopis. Jako překladatel Miłoszových básní Burian o něm a o jeho tvorbě psal mnohokrát a pro různá periodika, poprvé už v Ječmínku, později pro Scriptum, Literární noviny, Právo a samozřejmě i pro Listy. Další polskou osobností, kterou se Burian často zabýval, byl papež Jan Pavel II., jehož básně také překládal. Kromě už zmiňované návštěvy papeže v Olomouci, o které psal pro HN, publikoval také články o jeho poezii: „Mezi stvořeným a Slovem. Básník jménem Jan Pavel II.“ pro časopis Host (č. 6/2003, s. 34) a „Básnické dílo Karola Wojtyły. Meditace předcházející poezii“ pro Katolický týdeník (č. 16/2005, s. 8). Informoval v českých

mediích o úmrtích významných Poláků: šéfredaktora TP Jerzyho Turowicze, kněze Józefa Tischnera, spisovatele Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, básníka Jacka Kaczmarského, publicisty a politika Stanisława Stommy, spisovatele a reportéra Ryszarda Kapuścińskiego a dalších. Tyto články se vždy snažily přiblížit českému čtenáři danou osobnost. Mnohé osobnosti prezentoval také českému publiku (česko-slovenskému, pokud jde o týdeník Mosty) skrze rozhovory. Čtenáři Literárních novin se tak mohli seznámit mj. s Monikou Sznajdermanovou, která vede prestižní polské nakladatelství Czarne, zaměřené především na literaturu faktu, a to dokonce v době, kdy tento žánr polské literatury nebyl v Česku moc známý („Hodně milých dopisů...“, Literární noviny, č. 29/2001, s. 10). V Hostu publikoval rozhovor se spisovatelem Andrzejem Stasiukem („Jsem jenom mentální a plebejský tulák...“, Host, č. 6/2005, s. 5), v Mostech rozhovor s bohemistou a velvyslancem v ČR Andrzejem Jagodzińským („Loučení s Prahou po deseti letech“, Mosty, č. 34/2001, s. 1).

Tyto portréty se částečně kryjí také s druhou mnou vymezenou skupinou, tedy s literaturou. Kromě výše zmíněných článků byly další formou prezentace polské literatury recenze. Burian recenzoval jak české překlady polské literatury, tak knihy, které vyšly jen polsky. Nejvíce jeho recenzí vyšlo v Listech a v Mostech, kde recenzoval mj. knihy *Gra w życie Aleksandra Kaczorowského* (Mosty č. 13/2004), *Wyznania nawróconego dysydenta Adama Michnika* (Mosty č. 20/2004), *Emigracja ukraińska* Jerzyho Giedroyce (Mosty č. 9/2005), *Magnetický bod* Ryszarda Krynického (Listy č. 3/2005), *Czechy i Słowacja* Jerzyho Tomaszewského (Listy č. 1/2007), *Maść przeciw poezji* Leszka Engelkinga (Listy, č. 6/2008) a další. O polských knihách psal i pro Literární noviny, především v *Polské mozaice*, jeho recenze vycházely také ve Scriptu.

Početný soubor úvah, poznámek a fejetonů vznikl jako autorský blog pro publicistický server Aktuálně.cz. Největší pravidelnosti příspěvků – 1 text týdně – Burian dosáhl v roce 2006, tematický rozptyl příspěvků byl velmi široký, ale převážná část se týkala tehdejší vyostřené politické situace v Polsku.

Dalším okruhem je regionální žurnalistika. „(...) právě lokální žurnalistika je podle mého názoru jednou z nejtvůřivějších. Psát o událostech, které jsou na očích celé společnosti, může být paradoxně pro novináře svým způsobem jednodušší, než

proniknout do podstaty nějakého lokálního problému – zde musí autor často spoléhat pouze sám na sebe a své vlastní schopnosti. Myslím si, že je to i práce tvořivější, smysluplnější, píše se o konkrétních lidech, které třeba mí sousedé znají osobně, o problémech, které novinář často sám objeví,³² vysvětloval Václav Burian svůj názor na regionální novinářství v rozhovoru pro Olomoucký týden. Kromě příspěvků o Olomouci nebo širě Hané a Moravě do místních periodik (Hanácké noviny, Notes, Scriptum, Kdy-kde-co v Olomouci, Olomoucké listy či Mladá fronta Střední Morava) psal také do celostátních či dokonce mezinárodních (Mosty) či zahraničních časopisů (Tygodnik Powszechny). Už v předchozí části kapitoly jsem zmiňovala dva Burianovy články pro Literární noviny, kterými v roce 1996 započal svoji spolupráci s listem. O Olomouci psal také pro česko-slovenský týdeník Mosty: v čísle 20/1994 publikoval rozhovor s tehdejším primátorem města („Bez velkolepé zahraniční pomoci“, č.20/1994, s. 5), o rok později v Mostech vyšly tři články věnované Olomouci a okolí, které Burian připravil spolu s jiným olomouckým novinářem Rostislavem Czmerem (č. 13/1994, s. 4–5). Také v Tygodniku Powszechném psal o svém městě (relace z papežovy návštěvy, č. 21, 22/1995, „Pierwszego maja w Ołomuńcu“, 13/2007). V časopisu Nová přítomnost publikoval fejeton „Olomouc“ (č. 4/1998, s. 31), ve kterém vtipně hodnotil svou práci jakožto místního novináře a zamýšlel se nad duchem města:

Vážení přátelé, již devátým rokem působím jako lokální novinář. Je zřejmé, že hlavním tématem lokálního novináře z Olomouce musí být Olomouc. Nemohu si vůbec vzpomenout, o čem jsem dosud nepsal, ale vím jistě, že jsem už psal o zavraždění posledního Přemyslovce, o socialisticko-realistickém orloji zasazeném do pozdně gotické a renesanční radnice, o nešťastné místní politice, o syrečkách čili tvarůžkách, uvažoval jsem, zdá Hanáci opravdu mají zvláštní povahu, pochvaloval jsem si pojem hanácká metropole, haněl jsem olomouckou provinčnost a chválil její budoucí středoevropanství. Vítal jsem odchod sovětské posádky, ba i ztenčení domácího vojska. Neopomněl jsem pochválit čilý stavební ruch a pozastavoval jsem se nad tím, zda je dostatečně čilý (...) Jisté je, že Olomouc je slušné místo k životu. Do Krakova není dál než do Prahy. Blízko je do Bratislavy i do Vídně. Zatím však zůstávají spíše možnosti než jejich naplnění. (...)

³² "Regionální žurnalistika je jednou s nejtvořivějších". *Olomoucký týden*, 2001, 7, s. 5.

Stále si můžeme představovat, co by z nás mohlo být. Že by právě v tom představování bydlil genius loci?

České kulturněpolitické scéně se věnoval především během své práce v Literárních novinách (rubrika *sloupky, glosy, ohlasy*), poté v komentářích pro Listy. O Česku psal také pro polský tisk: jako zpravodaj Tygodnika Powszechného (viz 2.2), pro Gazetu Wyborczou (např. „Czeski dziennik“, č. 34/2002, příloha Wysokie obcasy, „Nowy głos Kościoła: Czechy obojętne?“, č. 173/2001) a týdeník Polityka (např. „Wstydzę się za lustrację“, č. 23/2007).

Zvláštním okruhem zájmu Václava Buriana byl tisk obecně. Na jeho sloupky z Literárních novin nazvané *Čtenář časopisů* se ptal v rozhovoru pro Host Martin Stöhr:

„Když čtu tvého Čtenáře časopisů v Literárních novinách, zdá se, že zchroustáš úplně všechno (...)“

„No, úplně všechno nezchroustám. Zchroustám rád každý místní, farní, spolkový list, ale nezchroustám Reflex, Haló noviny, Playboye, Republiku, Hustlera. Necenzurované noviny, v Polsku nezchroustám ani katolický Nasz Dziennik, ani protikatolický týdeník Nie.“³³

Podívejme se tedy, co všechno čtenářům představoval ve svých sloupcích. Burian v *Čtenáři časopisů* recenzoval vždy aktuální čísla periodik, u méně známých pak připojoval krátkou charakteristiku listu. Samozřejmě se věnoval časopisům kulturním, zvláště literárním, najdeme zde recenze Hostu, Welesu, Revolver Revue, Souvislostí, Revue Labyrint, České literatury, Ladění a několika dalších. Rád psal také o zahraničním tisku, polském a slovenském (Politika, Mosty, Zwrot, Domino Forum, Dekada Literacka ad.). Najdeme tady časopisy univerzitní (Ergo, Universitas), tehdy teprve začínající Nový prostor, různá místní periodika (Poličské novinky, Ziemia Kłodzka, Turistické noviny Vysočiny) a zpravodaje (Za starou Prahu, Oldin – olomoucký arcidiecézní informátor, Zprávy spolku bibliofilů v Praze...). Nechybí ani Burianovy oblíbené populárně-naučné časopisy Dějiny a současnost či Vesmír.

³³ M. Stöhr, "Je lepší být novinářem-fermentem, kvasinkou, než novinářem-kazatelem...". *Host*, 2004, 8, s. 28–31.

O časopisech Burian psal i jinde, buď o těch důležitých, jako byla pařížská Kultura („Páté desetiletí pařížské Kultury“, Scriptum, č. 13/1994), Gazeta Wyborcza („Gazeta Wyborcza: deset let“, Nová přítomnost, č. 13/1999) či Tygodnik Powszechny (příloha LtN viz 2.2, „Tygodnik Powszechny má padesát let“, Scriptum č. 16/1995 nebo „Tygodnik Powszechny aneb zvláštní úkaz mezi Labem a Vladivostokem“, Katolický týdeník č. 7/2000); nebo o těch, které si podle něj zasloužily více pozornosti, jako třeba o příhraničním časopisu Ziemia Kłodzka (Lidové noviny, č. 88/1996, Literární noviny, č. 9/1998). Pozastavoval se také nad finanční situací kulturních časopisů („Nesamozřejmost literárních časopisů?“, LtN č. 39/1999).

Pro studentský časopis Těžkoříct Burian napsal v roce 2005 krátkou úvahu o svých čtenářských zvycích, „Moje novinová životospráva“ (č. 6, prosinec 2006), která dobře vypovídá o jeho vztahu k periodicky vycházejícím tiskovinám:

Postupně se mi vyvinula takováto životospráva: v pondělí a v úterý nekupuji noviny žádné, snad jen do vlaku. Ve středu kupuji nový Kulturní týdeník A2, kterému přeji, aby se udržel, a Hospodářské noviny s magazínem IN – ten je snobský a jazykově v některých rubrikách velmi pokleslý, ale raději čtu tipy na výlet nebo o lanýžích a golfu, než o pohlavním životě takzvaných celebrit. Ve čtvrtek Právo, hlavně kvůli literární příloze Salon. V pátek Hospodářské noviny s víkendovým magazínem, což je jediný slušný víkendový magazín našich deníků (jedině tam je možné, aby bylo několik stran věnováno třeba, jako nedávno, průmyslové architektuře u nás). Čtu časopisy: například Tvar, Host, Vesmír, Dějiny a současnost, Přítomnost, Prostor, Mosty, ale, ač jsem bez vyznání, také Katolický týdeník, zejména s Perspektivami, Protestanta a židovský měsíčník Roš Chodeš. Nejen proto, co se z nich dozvím, ale i pro méně zestejněný jazyk, než jaký se používá v novinách.

Na cestách si kupuji místní časopisy, radniční, spolkové, farní a podobné. I abych se něco dozvěděl o místě, kde jsem, i kvůli jazyku. Ten bývá někdy i směšný, grafomanský, nešikovně úřední, s pozůstatky komunistické novořeči i prvorepublikové frazeologie, ale vcelku živější než jazyk třeba Mladé fronty.

*Aha, a pravidelně čtu tři tituly polské: týdeníky Tygodnik Powszechny a Polityka a deník Gazeta Wyborcza. Myslím, že bez pravidelného čtení aspoň nějakého zahraničního tisku to nejde.*³⁴

2. 4. CENA FERDINANDA PEROUTKY. NOVINÁŘSKÉ VZORY.

Václav Burian byl za svoji novinářskou práci odměněn v roce 2001 Cenou Ferdinanda Peroutky. Toto vyznamenání vzniklo k 100. výročí Peroutkova narození a uděluje se každoročně třem novinářům za jejich práci v předchozím roce, s přihlédnutím k dřívější činnosti. Laureáti měli by se vyznačovat naprostou bezúhonností, vysokou mravní integritou a osobní zodpovědností za společenské důsledky svého působení, jejich práce by měla být demokraticky orientovaná³⁵. Burian si této ceny velice vážil, o to více, že v době, kdy mu byla udělena, nebylo mezi laureáty moc mimopražských novinářů³⁶.

O svém vztahu k Peroutkovi Burian hovořil v rozhovoru pro *Mosty*: „Mohlo by to vyznievať konjunkturalisticky, ale tí, ktorí ma poznajú bližšie, dobre vedia, že ma Peroutka už v útlej mladosti zásadne ovplyvnil. Na prelome 70. a 80. rokov som v antikvariáte náhodou objavil ročník časopisu *Přítomnost*. Od tých čias mi Ferdinand Peroutka nedal spávať.“³⁷ V jiném rozhovoru, pro *Hanácký a středomoravský den*, zase zmiňoval, že Peroutka je mu blízký „pro svou zdrženlivost a protože protivníky neurážel.“³⁸ Když se podíváme na Burianovu odpověď na otázku po jeho novinářském krédu (*Host* č. 8/2004): „Doufám, že je mi cizí urážení protivníků, že se snažím o otevřenost vůči odpůrcům, pokud nemám vážné důvody pochybovat o jejich charakteru,“ můžeme říct, že si Peroutka byl pro něj jasným vzorem. Další postavou české publicistiky, které si Burian obzvlášť vážil, byla Milena Jesenská: „Nejradši mám Milenu Jesenskou, zejména pro její závěrečné období v Peroutkově *Přítomnosti* (...). Jesenská je úplný vrchol. Jak její komentáře a fejetony, tak úžasně živé reportáže, které jsou dodnes v nejlepším slova smyslu moderní.“³⁹ Svě uznání k Jesenské vyjadřoval

³⁴ V. Burian, *Moje novinová životospráva. Těžko říct*, 2005, 6. Dostupné z: <http://www.tezkořict.webz.cz/clanek.php?tid=novinova-zivotosprava-vaclav-burian>.

³⁵ Webové stránky Ceny Ferdinanda Peroutky, [online]. Dostupné z: <https://ferdinandperoutka.cz/>.

³⁶ "Regionální žurnalistika je jednou s nejtvořivějších". *Olomoucký týden*, 2001, 7, s. 5.

³⁷ M. Štefánková, *Tohoročná Peroutkova cena. Mosty*, 2001, 7, s. 12.

³⁸ P. Bielez, „Je lepší Inout k demokracii než k partajím...“. *Hanácký a středomoravský den*, 2001, 49, s. 13.

³⁹ Tamtéž.

také skrze popularizaci její novinářské tvorby. Kromě několika textů věnovaných přímo Jesenské uspořádal také první český výbor jejích článků z Přítomnosti (viz kapitola 3).

3. REDAKTOR A NAKLADATEL

V této kapitole se pokusím o zmapování publikací, na jejichž vydání se Václav Burian podílel, ať už jako editor, redaktor nebo nakladatel. Zvláště redaktorská činnost se těžko dohledává, neboť – pokud se o dané knize nezmínil někdo z pamětníků – katalog Národní knihovny redaktory neuvádí; je tedy možné, že zde některé tituly chybí. Hlavním zdrojem pro zpracování této kapitoly byly tedy rozhovory a korespondence s Tomášem Tichákem, s nímž Václav Burian spolupracoval u většiny projektů, podobně jako při své novinářské práci. Pokud není uvedeno jinak, výpovědi Tomáše Ticháka pocházejí z téhož zdroje⁴⁰.

Kapitola je rozdělena do pěti částí, řazených v podstatě chronologicky. Nejde o prostý výčet knih, na nichž se Burian podílel; snažím se u většiny publikací pátrat po motivacích jejich vzniku a pozdějších ohlasech v médiích; tam, kde to bylo možné, se pokouším psát i přímo o editorské práci. Knihy, kterým věnuji více pozornosti než ostatním, jsem vybírala na základě hodnocení Václava Buriana či jeho spolupracovníků, množství ohlasů na danou knihu či jejího mezinárodního přesahu; zde se jedná především o knižní rozhovor s Jaroslavem Šabatou, vzpomínky Vlasty Chramostové a výběr z reportáží Mileny Jesenské. Dvě poslední podkapitoly jsou více zaměřeny na nakladatelskou činnost v rámci nakladatelství Burian a Tichák a jeho edici *Knihovna Listů* do roku 2014.

3. 1. ZAČÁTKY

První kniha, na které se Václav Burian autorsky podílel, byla příručka pro „učitele, studenty a laiky“, *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*. Původně vyšla v březnu roku 1990 jako skripta Filozofické fakulty Univerzity Palackého a díky úspěchu prvního a druhého vydání (únor 1991) její rozšířenou a opravenou verzi vydaly v roce 1991 Hanácké noviny.⁴¹

V roce 1993 vzniklo nakladatelství Burian a Tichák. „Impulzem k založení nakladatelství bylo, že jsme oba přechodně odešli z Hanáckých novin a mysleli jsme, že se vydáváním knih budeme živit,“ vzpomíná Tichák. První knihou, která v nakladatelství vyšla, byl *Velkopopovický kozel*, publikace k výročí pivovaru. Jak po letech Tichák uvádí, byl to „vynikající kšeft“, ovšem jednorázový. Dlouhá léta

⁴⁰ Rozhovor s T. Tichákem, Praha 6. 11. 2017 a korespondence, duben 2016 – květen 2018.

⁴¹ L. Machala *Úvodem v: Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, red. J. Machala, Olomouc: Hanácké noviny 1991.

nakladatelství existovalo jen formálně. „Spolu jsme vydávali časopis Scriptum, k vydávání knih jsme neměli moc odvahy,“⁴² vysvětlovali v rozhovoru pro Českou televizi v roce 2011.

3. 2. *VELKÁ ŘADA* NAKLADATELSTVÍ VOTOBIA

V edici *Velká řada* nakladatelství Votobia vyšly v redakci Václava Buriana tyto tři knihy: *Sedmkrát sedm kruhů*, *Večerní rozmluvy* a *Nad naše síly*. Burian spolupracoval s olomouckou Votobíí i jako překladatel na dalších knihách, v tomto nakladatelství také vycházely jeho překlady (viz 4. 3).

„Když jsme v roce 1993 zakládali nakladatelství,“ vzpomíná Tomáš Tichák, „řekli jsme si, že bychom mohli udělat řadu knižních rozhovorů s lidmi, kterých jsme si nejvíce vážili.“ Tyto knižní rozhovory nakonec nevydali ve vlastním nakladatelství, ale z finančních důvodů právě ve Votobii. První z nich byla kniha *Sedmkrát sedm kruhů*, knižní rozhovor s Jaroslavem Šabatou, disidentem a polistopadovým poslancem, který vyšel v roce 1997. V rozhovoru pro Literární noviny Tichák takto vysvětloval motivaci k projektu: „Postava Jaroslava Šabaty tu byla samozřejmě nepřehlédnutelná. Velmi na mě zapůsobil svou věcností, praktičností a nadhledem. Fascinovalo mě na něm, že vždy dokázal jít proti proudu, a vývoj mu dal nakonec za pravdu. (...) Obdivovali jsme jej a přišlo nám líto, že o něm není vůbec slyšet.“⁴³ Uvažovali o pokračování, několikrát se v roce 2006 vypravili za Jaroslavem Šabatou do Brna. K vydání druhého dílu ale nedošlo, část materiálu redaktoři otiskli po Šabatově smrti v Listech (č. 2/2012).

O rok později Burian s Tichákem redigovali další knihu rozhovorů, *Večerní rozmluvy* Josefa Jařaba. Jednalo se o knižní vydání záznamů diskusí s osobnostmi české kultury a politiky, které Jařab, tehdejší rektor Univerzity Palackého, pořádal v letech 1991–1996. Úkolem obou redaktorů bylo především rozhodnout, jakým způsobem text nahrávek krátit, jaké pasáže vynechávat. Rozhodli se nakonec představit čtenářům *Večerní rozmluvy* v jejich co nejúplnější verzi, vypouštěli hlavně pasáže čistě dobově aktuální. Podle recenzenta

⁴² Rozhovor s Václavem Burianem a Tomášem Tichákem v: *Třistatřicetři* [televizní pořad]. ČT2 7. 5. 2011. Dostupné též z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricetri/211562254200004/>

⁴³ J. Patočka, Každý den si uvědomuju radost ze svobody. Rozhovor s Tomášem Tichákem, *Literární noviny*, 2000, 7, s. 7.

Literárních novin se editorům podařilo zachovat atmosféru z auly Filozofické fakulty.⁴⁴

O tom, jak Václav Burian uznával Milenu Jesenskou, jsem psala už v předchozí kapitole (viz 2. 4). V doslovu ke knize *Nad naše síly* uvedl, že reportáže Mileny Jesenské považoval za „to nejlepší, co v dějinách českého novinářství máme“.⁴⁵ V devadesátých letech se teprve začínalo mluvit o Jesenské jinak než o lásce světoznámého Franze Kafky, v roce 1996 vyšla poprvé biografie novinářky z pera Aleny Wagnerové a *Stručná zpráva o trojí volbě* Marie Jiráskové popisující podrobnosti o zatčení Jesenské kvůli odbojové činnosti, ale stále tu chyběl aspoň základní výběr z publicistiky.⁴⁶ Za vrcholné období novinářské práce Jesenské jsou obecně uznávána léta 1937–1939, tedy období, kdy psala pro Peroutkovu *Přítomnost*. Právě z těchto textů, ukazujících zlomové okamžiky českých dějin, vybíral Burian pro knihu *Nad naše síly: Češi, Židé a Němci 1937–1939*. Spolu s Leszkiem Engelkingem připravil pak polskou edici této knihy v nakladatelství Czarne, která se dočkala v Polsku dvou vydání, poprvé v roce 2003, podruhé 2009.

3.3. VLASTA CHRAMOSTOVÁ

Burian a Tichák nevzdali svůj nápad vydávat knižní rozhovory. Další osobností, se kterou chtěli vést rozsáhlé interview, byla Vlasta Chramostová, herečka a disidentka. „Připomněl jsem jí, že byla v Olomouci v roce 78, ve sklepě Emila Pospíšila četla Seifertovy *Všecky krásy světa*,“ vzpomíná Tichák. „Samozřejmě si to pamatovala. Navrhl jsem jí rozhovor a ona nás celkem nadšeně pozvala do Prahy. Tam nám ukázala hory papírů, tašky, ve kterých byly stohy papírů, k tomu počítač a diskety, ve kterých byl absolutní chaos – to byly její paměti, zcela neuspořádané. Shodli jsme se na tom, že bude lepší dát dohromady ty paměti, než s ní dělat rozhovor.“ Jak je z této vzpomínky zřejmé, nebyl to vůbec jednoduchý úkol, navíc Chramostová v průběhu práce stále dopisovala nové

⁴⁴ I. Kučerová, Jařabiny, *Literární noviny*, 1999, 1, s. 6.

⁴⁵ V. Burian, *Doslov* v: M. Jesenská, *Nad naše síly: Češi, Židé a Němci 1937–1939*, Olomouc: Votobia 1997, s. 253.

⁴⁶ Nepočítáme-li výběr Dorothee Rein publikovaný poprvé v roce 1984 v Německu (*Alles ist Leben*, Frankfurt am Main: Neue Kritik); máme na mysli české vydání.

fragmenty.⁴⁷ Hlavní zásluhou Buriana a Ticháka, kromě třídění materiálu, bylo nalezení vhodné struktury textu. „Vzhledem k tomu, jak byly texty psány, jsme vzdali možnost, že by šlo o chronologické vzpomínání, a promýšleli jsme stavbu jinak,“ vzpomínal Tichák v rozhovoru pro *Literární noviny*, „postupným zkoušením variant jsme společně s autorkou dospěli k výslednému tvaru, který se nám zdál nejvhodnější.“⁴⁸ Z původního materiálu tak zbyla přibližně třetina.⁴⁹ Díky vypravěčskému talentu herečky a pečlivé editorské práci kniha *Vlasta Chramostová* vzbudila mnoho pozitivních ohlasů. „Literární autoportrét Vlasta Chramostová (...) povýšil značně zprofanovaný žánr hereckých vzpomínek do zcela nové roviny, neboť se stal naléhavou výpovědí zhruba o půlstoletí života v naší zemi,“⁵⁰ recenzoval například v *Tvaru* Emil Lukeš. Mnozí zdůrazňovali i literární kvality knihy: „Na jedny herecké paměti je toho víc než dost. A to jsem ještě nestačila zdůraznit živý, čtenářsky poutavý styl, který vyvolává šeptané spekulace o tom, zda skutečnou autorkou je opravdu začínající spisovatelka a herečka Vlasta Chramostová.“⁵¹ Kniha, kterou vydala společně nakladatelství Burian a Tichák a brněnský Doplněk, se dočkala tří vydání (1999, 2003 a 2011). Redaktoři s Chramostovou plánovali pokračování hereččiných pamětí, k jejich dokončení a vydání zatím nedošlo.

3. 4. BURIAN A TICHÁK

Na začátku tisíciletí došlo k oživení činnosti nakladatelství Burian a Tichák. Od roku 2003 začali tito společníci vydávat dvouměsíčník *Listy* (viz. 2. 2. 4), kde působili také jako redaktoři. „Většinou to vypadalo tak, že Václav víc sháněl a četl příspěvky, já jsem se zas více věnoval korekturám a sazbě,“ popisuje dělu práce v redakci Tichák. „Řekl bych, že dvě třetiny až tři čtvrtě práce dělal Vašek. Z počátku jsme pracovali v redakci na Komenského, postupně jsme zlenivěli a pracovali z domova. Měli jsme nepsané pravidlo, že jsme po sobě vždy vzájemně všechno přečetli.“

⁴⁷ J. Patočka, Každý den si uvědomuju radost ze svobody. Rozhovor s Tomášem Tichákem, *Literární noviny*, 2000, 7, s. 7.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Emil Lukeš, Zpověď dítěte svého věku. Zamyšlení nad pamětmi Vlasty Chramostové, *Tvar*, 2000, 9, s. 13.

⁵¹ Radmila Hrdinová, Paměti Chramostové, literární výpověď o době, *Právo*, 2000, 30, s. 14.

Ale už dříve, od roku 2002, v nakladatelství vycházely knihy věnované dějinám Olomouce. Jednalo se především o knihy olomouckého historika Milana Ticháka, mj. *Příběhy olomouckých pomníků* (2002), *Olomouc rodu ženského* (2009), *Lexikon olomouckých ulic* (2009), *Vzpomínky na starou Olomouc* (druhé vydání 2013, první 1997 ve Votobii) či *Olomoucké vycházky* (2014). „Jsou to naše bestsellery,“ chlubil se Burian v pořadu České televize *Třistatřicetři*.⁵²

Do volné řady olomouckých knih můžeme také zařadit druhé vydání knihy Vlastimila Artura Poláka *Bílá paní z ghetta*. Autor, německy píšící olomoucký básník židovského původu, zemřel v březnu 1990. Václav Burian jen o pár dnů dříve publikoval v Hanáckých novinách rozhovor se spisovatelem a ukázkou z jeho tvorby. V krátkém nekrologu o Polákovi psal: „... zde příklad autora, který byl bytostně neschopen se svým dílem obchodovat. Jako každý, kdo píše, toužil po čtenářích a po uznání. Když se však v loňském roce objevila možnost vydat aspoň v malém nákladu jeho první knížku, troskotalo úsilí těch, kdo ji připravovali, na samotném autorovi. S jejím vydáním rád souhlasil, ale stále bylo třeba něco dopracovat, upravit, napsat lépe, doplnit. Stále přemýšlel, co z jeho díla může oslovit čtenáře a co snad je mrtvé. Žádná autorská marnivost nemohla převládnout nad snahou o dokonalost. A přitom to měla být jeho první knížka vydaná ve vlasti.“⁵³ Burian znal Vlastimila Poláka už od svého dětství, bydleli ve stejné ulici. Jak vzpomínal v eseji „Ostatní“ (Literatura na Świecie, č. 6/1996, přel. Leszek Engelking), blíž se s ním ale seznámil až pár let před spisovatelovou smrtí, scházel se s ním a poslouchal jeho vzpomínky. I když to Burian v žádném textu přímo nezmiňuje, je tedy dost pravděpodobné, že byl mezi těmi, kdo se snažili vydat Polákovou tvorbu ještě za jeho života. Nakonec se to podařilo až v roce 1996. Spolu s Olgou Polákovou, manželkou spisovatele, připravil k vydání svazek *Bílá paní z ghetta*, obsahující několik Polákových básní a židovské pověsti z Úsova, které básník sepsal podle vyprávění svých příbuzných. První vydání *Bílé paní z ghetta* vydala v roce 1996 Votobia, druhé v roce 2013 už Burian a Tichák.

Z osobních důvodů byla pro Buriana důležitá také další olomoucká kniha: *Móda olomouckých salonů za první republiky a ještě chvíli poté* autorky Veroniky

⁵² Rozhovor s Václavem Burianem a Tomášem Tichákem v: *Třistatřicetři* [televizní pořad]. ČT2 7. 5. 2011. Dostupné též z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatřicetři/211562254200004/>

⁵³ V. Burian, Neloučíme se, *Hanácké noviny*, 1990, 7, s. 4

Šubrtové a dalších. Základem knihy, vydané v roce 2013 ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým museem v Praze, je bakalářská práce Šubrtové, která je tu doplněná o příspěvky dalších odborníků a pamětníků. Zvláštní pozornost v knize je věnovaná módnímu salonu Marie Zolotarevové-Koukalové, babičky Václava Buriana. Václav Burian sám svou vzpomínkou do knihy nepřispěl, redigoval ale vzpomínky ostatních, mj. svého bratra Martina či zaměstnankyně salonu Gerty Fleischmannové. Zároveň se v olomouckém Divadle hudby v roce 2013 konala výstava *Marie Zolotarevová-Koukalová a její módní salon v Olomouci*.

Kromě knih věnovaných Olomouci nakladatelství Burian a Tichák vydává také poezii, a to jednak jako součást edice *Knihovna Listů* (viz. 3. 5), ale i mimo tuto řadu. V roce 2014 vyšly dvě sbírky: *Deset na patnáct* Antonína Bezděka a *Nicoto, zmiz* polského básníka Krzysztofa Lisowského. Sbírkou *Nicoto, zmiz* vyšla v Burianově překladu, i když Burian byl názoru, že vlastní překlady se ve vlastním nakladatelství vydávat nemají.⁵⁴ Kromě těchto dvou sbírek v nakladatelství vyšla také kniha fejetonů Olgy Šulcové, novinářky a přispěvatelky jak exilových, tak porevolučních *Listů*, s názvem *Univerzální žena* (2012).

V roce 2008 Burian a Tichák vydali také rozsáhlou publikaci Dušana Havlíčka *Listy v exilu*, obsahovou analýzu časopisů a výběr článků z exilových vydání.

3. 5. KNIHOVNA LISTŮ

Knihovna Listů, ediční řada nakladatelství Burian a Tichák, si zaslouží vlastní podkapitolu. S nápadem založení edice přišel David Voda, olomoucký kunsthistorik a básník. „Hledal jsem tenkrát nakladatele pro překlady německé poezie své budoucí ženy a nenacházel nikoho, kdo by chtěl tisknout dvojjazyčnou současnou poezii,“⁵⁵ přibližuje Voda příběh vzniku edice. Sešel se s Václavem Burianem a vyložil mu svůj nápad. „Vymysleli jsme hned asi pět titulů, které skutečně vyšly.“ *Knihovna Listů* začala vycházet koncem roku 2005. Je rozdělena do tří řad: Poezie (výhradně dvojjazyčná vydání), Próza a Záznamy (literatura faktu).

⁵⁴ Rozhovor s Václavem Burianem a Tomášem Tichákem v: *Třistatřicetři* [televizní pořad]. ČT2 7. 5. 2011. Dostupné též z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/211562254200004/>

⁵⁵ Rozhovor s D. Vodou, Praha 17. 11. 2017.

Prvním titulem vydaným v Knihovně Listů byla sbírka Sabine Eschgfällerové *In die Ecke gesprochen/Řečeno do kouta*, v roce 2006 následovala další básnická kniha *Kamień, szron/Kámen, jinovatka* Ryszarda Krynického v Burianově překladu a první próza v Knihovně: *Rekreace, aneb Slavnosti Vzkříšeného Ducha* Jurije Andruchovyče v překladu Tomáše Vašuta. První kniha v řadě *Záznamy, Laichterovo nakladatelství a projekt České dějiny* Jiřího Lacha, vyšla v roce 2008. Na záložce první knihy vyšel ediční plán, v němž se pro začátek počítalo se třemi tituly v každé řadě. Nakonec některé z původně plánovaných titulů nevyšly vůbec (např. výběr z fejetonů J. Pilcha) a nejrozsáhlejší částí Knihovny se staly *Záznamy: v roce Burianovy předčasné smrti* (2014) čítaly pět titulů a šestý byl připravován k vydání.

O *Knihovně Listů* Václav Burian říkal, že ji vydával hlavně pro své potěšení.⁵⁶ Kromě počátečního edičního plánu zveřejněného v první knize, *Knihovna Listů* vznikala na základě podnětů z různých stran, s některými projekty přicházeli samotní autoři, jako tomu bylo třeba u knihy „*Bojím se jít domů, že uvidím kožené kabáty na schodech*“: *Zápisky Vítězslava Nezvala a jiné dokumenty k smrti Konstantina Biebla* editorů Davida Vody a Milana Blahynky, jindy zas iniciativa pocházela od redakce, např. vydání povídkové sbírky *Jednou za život* Jana Novotného, stálého fejetonisty Listů, bylo myšleno jako dárek k šedesátinám. Dá se tedy říct, že se jedná o edici založenou především na redaktorském vkusu Buriana a Ticháka.

⁵⁶ Rozhovor s Václavem Burianem a Tomášem Tichákem v: *Třistatřicetři* [televizní pořad]. ČT2 7. 5. 2011. Dostupné též z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatřicettri/211562254200004/>

4. PŘEKLADATEL

Václav Burian začal překládat z polštiny už na začátku osmdesátých let, tedy dlouho před tím, než měl vůbec možnost polštinu studovat, a dlouho před tím, než se jeho překlady měly šanci dostat k širšímu publiku. Jak sám říkal, tato situace měla i svá pozitiva: „(...) v samizdatu měl člověk výhodu, že mohl nechat texty uležet, případně ukázat překlad několika kamarádům, ale nešířit ho zatím dál.“⁵⁷ Jak si v rozhovoru s Burianem všimnul Krzysztof Lisowski, pro jeho překlady je charakteristická určitá pestrost, a to jak ve výběru autorů (starší autoři jako Miłosz, Szymborska či Wojacek, ale i autoři současní, např. Andrzej Stasiuk), tak v žánrové pestrosti. Václav Burian sám přiznával, že se nijak nespécializuje; publicista Aleksander Kaczorowski později dokonce uvedl, že Burian pro něj vlastně nebyl profesionální překladatel: „Profesionální překladatel, jak říkával Piotr Czcibor-Piotrowski, má několik zásad, například překládá všechno, co mu zadají. Ale Vašek ne. Vašek překládal výhradně věci, které přeložit chtěl.“⁵⁸ Za svoji překladatelskou činnost byl Václav Burian v roce 2007 vyznamenán Cenou Zbigniewa Dominiaka, udělovanou časopisem *Tygiel Kultury* za překlady polské literatury do slovanských jazyků.

Z těchto důvodů v této kapitole zohledňujeme také dělení chronologické: první podkapitola je věnována překladům samizdatovým, druhá polistopadovým překladům knižním, poslední časopiseckým.

4.1. SAMIZDAT

První překlady Václav Burian publikoval už v roce 1981 v samizdatovém časopisu *Ječmínek* (viz 2. 1. 1.). Hned v prvním čísle časopisu publikoval několik básní Czesława Miłosze ze sbírky *Město beze jména*. Tuto sbírku dostal od svého varšavského kamaráda Jarosława Dubiela (viz 5. 1.), v roce 1988 celou sbírku vydal v samizdatové edici *Texty přátel*. V *Ječmínku* Burian publikoval ukázky z tvorby Leszka Kołakowského („Jak být konzervativně liberálním socialistou“, č. 4/1982; „Může být ďábel spasen“, č. jaro/1986), Tadeusze Konwického (ukázky z knihy *Kalendarz a klepsydra*, č. březen-květen/1983), Zbigniewa Herberta (tři básně v č. prosinec/1984), v červnovém čísle roku 1985 vyšel *Dopis v lahvi* Sławomira Mrożka a výběr básní Stanisława Barańczaka ze sbírky *Dziennik*

⁵⁷ L. Zakopalová, *Hovory o básnické řeči*, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁵⁸ Rozhovor s A. Kaczorowským, Praha 17. 8. 2016.

poranny. Pro vánoční číslo roku 1985 Burian přeložil rozhovor Aleksandra Fiuta z Czesławem Miłoszem, původně publikovaný v Tygodniku Powszechném. Přeložil také část programového prohlášení Solidarity z roku 1981 (č. 1/1982). Svě překlady pro Ječmínek, podobně jako články, Burian podepisoval buď zkratkou -rk- nebo V.B., případně i celým jménem. U několika překladů nebyl překladatel uveden vůbec, jejich autorství identifikoval Tomáš Tichák.

Kromě *Města beze jména* Václav Burian vydal v samizdatu také další Miłoszovu sbírku *Záchrana* (1982). Pro olomouckou samizdatovou edici *Texty přátel* přeložil fejetony Sławomira Mrożka *Malé listy* (1984).

Své překlady v této době Burian konzultoval také s Leszkiem Engelkingem (tehdy redaktorem časopisu Literatura na świece, se kterým se začátkem osmdesátých let seznámil, viz 5.1.). Jeho prostřednictvím posléze navázal kontakt přímo s Miłoszem: „V Polsku byla zahraniční korespondence v osmdesátých letech už zcela běžná, u nás by se dopis možná ztratil. Miłosz mi odepsal. Byl velmi vlídný a pečlivý, když viděl, že překladatel má o jeho texty skutečný zájem. Každá odpověď na mé překladatelské dotazy byla jako slovníkové heslo.“⁵⁹ Engelking doplňuje: „Pamatuji si, že tam byly velmi podrobné otázky. Například, co znamená szkolarz. Miłosz odepsal, ostatně tak, jak jsem předpokládal, že to byl vliv anglického slova *scholar*.“⁶⁰ Jak Burian sám přiznával, jeho první překlady byly spíše amatérské. „A konečně, někdy v druhé půlce 80. let, prostřednictvím přátel, jsem navázal kontakt s literárním vědcem, básníkem a překladatelem Miroslavem Červenkou. (...) To on mě do značné míry povzbudil k překládání. Když totiž obdržel můj překlad *Města beze jména*, napsal mi laskavý dopis, který obsahoval rozsáhlou translaticko-versologickou analýzu, chválil mě, ale zároveň ostře vytýkal chyby.“⁶¹

4. 2. KNIŽNÍ PŘEKLADY. PŘEKLADY CZESŁAWA MIŁOSZE

Hned v roce 1990 dostal Burian příležitost publikovat své překlady oficiálně, nakladatelství Odeon tehdy připravovalo výběr Miłoszových básní. Redaktorka Irena Krasická, která znala Burianovy samizdatové překlady, navrhla, aby se kromě Vlasty Dvořáčkové na práci na *Mapě času* podíleli také Burian a Iveta

⁵⁹ L. Zakopalová, Hovory o básnické řeči, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁶⁰ Rozhovor s L. Engelkingem, Olomouc 13. 5. 2017.

⁶¹ J. Šubrt, A teraz będą sławny albo całkiem się zblażnię, *Topos*, 2002, 4–5, s. 93–96.

Mikešová.⁶² „(...) původně ho měla dělat celý Vlasta Dvořáčková,“ vzpomínal Burian v jednom rozhovoru, „ale velkoryse souhlasila s tím, že se o překlady podělí se dvěma mladými, nezavedenými překladateli z Hané, se mnou a právě Ivetou Mikešovou. Vlasta Dvořáčková přece připravila velký blok Miłoszových básní do Světové literatury, který ještě oficiálně stačil vyjít v roce 1969, patřila mezi přední překladatele a měla by plné právo výbor udělat sama.“⁶³ O dva roky později v Mladé frontě vyšlo *Svědectví poezie*, poté v roce 1996 nakladatelství Votobia vydalo *Traktáty a přednášky ve verších*. „Pustil jsem se do překladu již v osmdesátých letech (...). Potom jsem měl štěstí, když jsem na stará kolena začal studovat polonistiku, že můj překlad s komentáři byl přijat jako diplomová práce,“⁶⁴ vyprávěl Burian v rozhovoru s Lucíí Zakopalovou.

Ve stejném rozhovoru Burian vysvětloval, jaké překladatelské problémy musí řešit Miłoszův překladatel: „Určitě zmiňovaná veršová struktura, od přepočítávání mě až bolely prsty, forma traktátů je zcela pravidelná (...). Objevují se i problémy lexikální, snad v každé Miłoszově sbírce se najdou nářeční slova z Vilenska, která už se dnes snad ani neužívají. Například mi nikdo z mých polských sebevzdělanějších známých nebyl schopen vysvětlit, co je *czapka z kozyrkiem*. (...) V próze je větší nebezpečí, že překladatel podlehne odlišnému slovosledu, především u delších textů.“⁶⁵

Kromě Miłoszovy poezie Václav Burian přeložil také jeho dvě prozaické knihy: *Pejsek u cesty* vyšel v roce 2000 v nakladatelství Mladá fronta, v roce 2005 Paseka vydala *Miłoszovu abecedu*. České vydání *Miłoszovy abecedy* je výběrem z dvou Miłoszových knih: „Abecadlo Miłosza a Inne abecadlo. V Abecedě,“ vysvětloval Burian, „najdeme v Polsku velmi známá jména, která ovšem českému čtenáři nic neříkají — například Stefan Kisielewski, skladatel, antikomunista, přitom i poslanec Sejmu PLR, také jedovatý fejetonista. Když Miłosz píše, že „v jeho denících dopadl docela dobře“, pro Poláky je to jasný vtíp, řadu lidí „Kisielovy“ ostré soudy urazily. Ale jak to vysvětlit českému čtenáři? (...)

⁶² L. Zakopalová, Hovory o básnické řeči, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

Proto jsem se snažil vybírat obecná hesla nebo postavy stejně vzdálené Čechům i Polákům. Z polských osobností pak ty u nás známější.“⁶⁶

Burianovým celoživotním, bohužel neuskutečněným, snem bylo vytvořit „hodně tlustý a pokud možno dobrý“⁶⁷ český výbor z Miłoszova básnického díla. „Celé jeho dílo česky určitě nevyjde, měl by se tedy myslím udělat velký výbor, a nejen básní (...).“ vysvětloval svoji představu v rozhovoru pro Host. „Ale v podobné publikaci by se mohly objevit také kousky korespondence, rozhovorů, esejistika — z knih, které jako celek žádné české nakladatelství pochopitelně nevydá.“⁶⁸ Podle vzpomínky Tomáše Ticháka uvažoval o vydání výboru v *Knihovně Listů*.⁶⁹

Mezi knižními překlady převažovala poezie. Kromě Miłosze Václav Burian překládal básně Karola Wojtyły (*Prameny a ruce: básně a poetické meditace*, Velehrad, Olomouc 1995), Leszka Engelkinga (*A jiné básně...*, Votobia, Olomouc 1998; *Muzeum dětství a jiné básně*, Protimluv, Ostrava 2015), Ryszarda Krynického (zrcadlové vydání *Kamień, szron / Kamen, jinovatka*, Burian a Tichák, Olomouc 2006), Rafała Wojaczka (*Který nebyl*, Protimluv, Ostrava 2012) a Krzysztofa Lisowského (*Nicoto zmiz*, Burian a Tichák, Olomouc 2014). Z prózy to byly knihy Andrzeje Stasiuka *Jak jsem se stal spisovatelem* (Prostor, Praha 2004) a *Moje Evropa* (Periplum, Olomouc 2009) či eseje Adama Michnika *Sokratův stín* (Doplněk, Brno 1998). I když se recenzenti málokdy zmiňují o kvalitě překladu recenzovaných knih, pokud nahlédneme do několika recenzí, uvidíme, že Václav Burian byl vnímán jako záruka kvalitně přeloženého textu: „Pro českého čtenáře zaručuje kvalitu překlad Václava Buriana“ (recenze na knihu *Pejsek u cesty*, Souvislosti, č. 1/2001, s. 252–254); „...dojem ze Stasiukovy prózy a výborného překladu Václava Buriana...“ (recenze na knihu *Jak jsem se stal spisovatelem*, Dějiny a současnost, č. 6/2005, s. 46–47). Jen v recenzi knihy Aleksandra Fiuta *V Evropě, čili...* (Votobia, Olomouc 2001) Jiří Trávníček výrazně kritizuje kvalitu překladu: „Překlad působí často velice toporně; je prostoupen množstvím polonismů (...); občas kolabuje syntax (...).“ (Tvar, č. 4/2002, s. 23).

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ M. Sobotková, Záznam rozhovoru s Václavem Burianem, cyklus Olomoučtí polonisté, *ČRo*, 23. 9. 2014.

⁶⁸ L. Zakopalová, Hovory o básnické řeči, *Host*, 2011, 5, s. 95–102

⁶⁹ „Říkal, že by chtěl udělat pořádný výbor z Czesława Miłosze, shodli jsme se, že vydat ve vlastním nakladatelství takovou věc se hodí — na rozdíl třeba od vlastních básní.“ (T. Tichák, Anděl se skrývá v celku, *Host*, 2014, 9, s. 4–5).

Z překladů naučné literatury je patrná i další oblast Burianova zájmu, judaistika. Přeložil kontroverzně přijaté *Protokoly sionských mudrců: pravda nebo podvrh?* Janusze Tazbira (Votobia, Olomouc 1996), *Dějiny literatury jidiš* Chone Shmeruka (Votobia, Olomouc 1996), jeho posledním knižním překladem byl *Sedmý milion* Toma Segeva (Paseka, Praha 2014).

4. 3. PŘEKLADY ČASOPISECKÉ

Václav Burian své překlady ve velké míře publikoval časopisecky. Po listopadu 1989 se věnoval zejména publicistickým textům. Publikoval především v Literárních novinách, Scriptu, Mostech a Listech, tedy v periodikách, s nimiž dlouhodobě spolupracoval, nebo v nich působil jako redaktor. Burian si sám vybíral texty, které považoval za důležité, texty mnohdy v Polsku hodně diskutované: pro Mosty vybral ukázky ze dvou knih polského disidenta Jacka Kuroně (č. 27–29/1996), pro Literární noviny přeložil článek Adama Michnika „Jedwabne a šok“ (č. 16/2001), v Listech vyšel rozhovor s velitelem povstání ve varšavském ghettu Markem Edelmanem (č. 4/2003). Většina přebíraných článků pocházela z časopisu Tygodnik Powszechny a deníku Gazeta Wyborcza – tato dvě periodika mu byla názorově blízká –, ale také z týdeníku Polityka či z internetového časopisu Dwutygodnik, z nějž překládal pro Listy fejetony Andrzeje Stasiuka. Jako redaktor Listů po roce 2003 pravidelně překládal také články polských přispěvatelů časopisu: Aleksandra Kaczorowského, Leszka Engelkinga, Jacka Kubiaka či Andrzeje Brzezieckého. V letech 2012–2013 na požádání Aleksandra Kaczorowského překládal články pro časopis Aspen Review.

V devadesátých letech Burianovy překlady poezie a prózy vycházely v časopisu Scriptum (mj. poezie Miłosze, Wisławy Szymborské, Zbigniewa Macheje, fejetony J. Pilcha), občas v příloze Hanáckých novin (poezie Miłosze a Marka Skwarnického, fejeton J. Pilcha), od roku 1996 také v Literárních novinách (poezie a próza Miłosze, básně Krystyny Rodowské, Marcina Świetlického, Zbigniewa Dominiaka, L. Engelkinga; ukázka z knihy Michała Głowińskiego *Magdalena z razowego chleba*). Právě v Literárních novinách vyšel v roce 2002 překlad *Teologického traktátu* Czesława Miłosze (č. 12/2002), který setkal se s ohlasem ze strany českých publicistů: v č. 13/2002 vyšly úvahy Jaroslava Šabaty a Jana Novotného. Později Burian publikoval už méně, většinou se jednalo o ukázky z připravovaných knih. Vycházely v Mostech, Hostu, Psím víně či v Salonu, kulturní příloze deníku Právo.

5. AGITÁTOR VE PROSPĚCH POLSKO-ČESKÉHO SBLÍŽENÍ

V poslední kapitole se chci zabývat další činností Václava Buriana spojenou s Polskem a polskou kulturou. Záměrně v ní vynechávám jeho překladatelskou činnost a novinářské texty věnované Polsku, o obou už byla řeč v kapitolách předchozích. Na začátku krátce představím začátky Burianovy fascinace polskou kulturou, osoby a místa, které podstatně ovlivnily jeho polonistickou cestu a také jeho organizátorskou a popularizační činnost, především v rámci Olomouce. Hlavním zdrojem pro zpracování této kapitoly byly rozhovory s Václavem Burianem publikované v polských a českých periodikách, a také mé vlastní rozhovory a e-mailová korespondence s pamětníky, jak z Polska, tak z České republiky.

Tato kapitola byla ve změněné podobě publikována v knize *Budoucím čtenářům starých novin. Výbor polonistických textů Václava Buriana z let 1981–2014*, eds. Jan Jeništa, Anna Militz, Olomouc 2017.

5. 1. PRVNÍ SETKÁNÍ

Pokud nepočítáme prázdniny s rodinou u moře v Międzyzdrojích, navštívil Václav Burian poprvé Polsko ve dvaadvaceti letech, v roce 1977. Se skupinou kamarádů se vydal do Varšavy na festival Jazz Jamboree. „Zpočátku jsme přespávali na nádraží Warszawa Centralna, což byl také velký zážitek. U nás, když měl člověk dlouhé vlasy, hned měl potíže, každý pokus o přespání na nádraží končil po pěti minutách předvedením na bezpečnost. Ve Varšavě jsme mohli nocovat týden a milice si nás vůbec nevšímalá.“⁷⁰ Do roku 1982 navštívil Polsko čtyřikrát, cestoval především za kulturou: na jazzové koncerty a filmové projekce, mj. Formanových filmů, které v Československu neměl šanci vidět. Navštěvoval především Varšavu a Gdaňsk. Po vyhlášení výjimečného (přesněji válečného) stavu v prosinci 1981 se výlet do Polska stal o něco složitější záležitostí: „Bylo potřeba úředně potvrzené pozvání od rodiny, nebo si zaplatit zájezd. Ty byly příšerně drahé, a navíc absurdní. Když jsem chtěl tři týdny bydlet u kamaráda ve Varšavě, musel jsem si na stejnou dobu pronajmout pokoj v turistické ubytovně v sousední ulici.“⁷¹

⁷⁰ M. Surosz, *Zakochany w Polsce*, *Dziennik Polski*, 31. 5. 2002. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁷¹ Ł. Grzesiczak, *Dużo poetów, mało pisuarów*, *Tygodnik Powszechny*, 2014, 51–52. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

Burian byl v Polsku také v létě 1980, když v průmyslových centrech na pobřeží Baltu vypukly dělnické stávky, jež vedly k podepsání historických srpnových dohod mezi odboráři a komunistickou vládou. Tou dobou trávil s kamarády čas v Gdaňsku, ale jak sám po letech poznamenal, „z rádia Svobodná Evropa bych se dozvěděl mnohem víc, co se dělo v Gdaňsku během srpnových stávek, než přímo tam, na místě.“⁷² Během tohoto pobytu poznal aktivistu Jaroslawa „Jaremu“ Dubiela, svého „prvního Poláka z podzemí“⁷³, jak o něm rád mluvil. Dubiel na seznámení s Burianem vzpomíná takto: „Kamarád Krzysztof Migdał hrál dobře na kytaru. Zpívali jsme večer u piva. Jacka Klejfa, Janka Keluse, Karla Kryla. Přišel Vašek, představil se. Fascinovalo ho, že zpíváme Kryla v polštině. Dlouho jsme po večerech diskutovali. Vyprávěl jsem mu o opozici, o podzemních tiskárnách, o KORu, SKS, NOWA.“⁷⁴ Burian ho poté navštívil také ve Varšavě: „Šli jsme k němu do bytu a tam ležely všude štosy nového *Robotniku* (časopis KOR, Výboru na obranu dělníků — pozn. aut.). Polský ‚*drugi obieg*‘ nás ohromil, bylo to něco jiného než náš samizdat.“⁷⁵ Dubiel tehdy také daroval Burianovi výběr knih vydaných v polském samizdatu.

Začátkem 80. let se Václav Burian seznámil také s Leszkiem Engelkingem, básníkem, překladatelem a tehdejším redaktorem literárního časopisu *Literatura na Świecie*. „Vaškovi dal mou adresu Petr Mikeš, kterého jsem znal už asi o dva roky dříve. Já jsem vůbec netušil, že nějaký Vašek existuje, a jednoho dne někdo zvoní a objevil se Vašek a Láďa Šenkyřík. Přijeli na Jazz Jamboree a neměli kde spát. Tehdy jsem Vaška potkal poprvé, a tak to začalo.“⁷⁶ Tato návštěva v Brwinově, malé obci nedaleko Varšavy, byla začátkem celoživotního přátelství. Mezi samizdaty, které Burian dostal od Jaremy Dubiela, byla i básnická sbírka Czesława Miłosze *Miasto bez imienia (Město beze jména)*. „Pročítal jsem pak darované knihy, a najednou jsem se dozvěděl, že básník jedné knížky vydané v samizdatovém nakladatelství NOWA, tedy Czesław Miłosz, dostal Nobelovu cenu za literaturu.“⁷⁷ Rudé právo tehdy básníka označilo za autora druhořadých

⁷² M. Stomka, *Wrażenia z Polski – niskie poczucie humoru*, *Czas kultury*, 2007, 1–2, s. 84–57. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁷³ W. Bereś, *Stróż Vašek jest szczęśliwy*, *Gazeta Wyborcza*, 29. 4. 2004, 101, s. 16. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁷⁴ E-mail J. Dubiela, 3. 7. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁷⁵ L. Zakopalová, *Hovory o básnické řeči*, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁷⁶ Rozhovor s L. Engelkingem, Olomouc 13. 5. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁷⁷ L. Zakopalová, *Hovory o básnické řeči*, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

klerikálně-nacionálních veršů.⁷⁸ „Řekl jsem si, že se k jeho poezii musím vrátit a přesvědčit se, kým vlastně ten Miłosz je. Takže jsem to tehdy udělal spíš z určité politicko-občanské zvědavosti. Když jsem ho začal číst, okamžitě mě zaujalo, že byl srozumitelný i pro Čecha, který tehdy moc dobře polštinu neznal. Možná to zní překvapivě, Miłosz samozřejmě není nijak snadný autor (...),“⁷⁹ vzpomínal Burian v rozhovoru pro polský časopis *Topos*. První jeho překlady Miłoszových básní vyšly v samizdatovém časopisu *Ječmínek* už v roce 1981, rok na to přeložil a vydal v samizdatu celou sbírku *Ocalenie (Záchrana)*⁸⁰. Na možnost oficiální publikace svých překladů musel Burian počkat až do roku 1990 (viz kapitola 4). Václav Burian přeložil za svůj život texty mnoha polských spisovatelů, ale tím nejdůležitějším pro něj zůstal Czesław Miłosz. Svou fascinaci vysvětlil v rozhovoru s novinářem z deníku *Gazeta Wyborcza* Witoldem Berešem: „Řeknu to banálně: tak jako Picasso je jako několik malířů v jednom, tak je Miłosz poezie o ženském těle, o různých chutích, a přitom je v ní celé Polsko. Nikdy jsem se systematicky neučil dějiny Polska, ale poznal jsem je skrze Miłosze (...).“⁸¹

Brzy po pádu komunismu, v roce 1990, dostal konečně příležitost k osobnímu setkání s polským básníkem, jemuž Polský institut v Praze zorganizoval autorské čtení. Burian na něj vyrazil jako obyčejný divák: „Ani v nejsmělejších snech jsem si nepřipouštěl, že se toho večera budu moci účastnit i jinak než jako obyčejný divák či posluchač. Jenže po zakončení setkání tehdejší polský kulturní atašé Michał Klinger pozval mě a překladatelku Ivetu Mikešovou k sobě domů na společnou večeři. Celý večer jsem seděl a mlčel jak pařež.“⁸²

O tři roky později Czesław Miłosz, také na pozvání Polského institutu, navštívil Olomouc. Setkání s básníkem se konalo 2. června 1993 v Muzeu umění. V *Hanáckých novinách*, kde Burian v té době působil jako redaktor, vyšel při té příležitosti jeho článek „Czesław Miłosz podruhé v Olomouci“, ve kterém se autor snažil místním čtenářům přiblížit Miłoszovu tvorbu. Toto druhé setkání bylo pro Buriana mnohem významnější: básník jej navštívil doma, jeho překladatel jej

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ J. Šubrt, *A teraz będą sławny albo całkiem się zblażnię*, *Topos*, 2002, 4–5, s. 93–96. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁸⁰ L. Zakopalová, *Hovory o básnické řeči*, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁸¹ W. Bereś, *Stróż Wašek jest szczęśliwy*, *Gazeta Wyborcza*, 29. 4. 2004, 101, s. 16. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁸² J. Šubrt, *A teraz będą sławny albo całkiem się zblażnię*, *Topos*, 2002, 4–5, s. 93–96. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

odměnil jedním z posledních kusů samizdatového vydání *Města beze jména*, ručně šitou knihou s fotografií ulice Mała Pohulanka ve Vilně nalepenou na obálce.⁸³ V pozdějším rozhovoru pro časopis *Host* na návštěvu vzpomínal takto: „V Olomouci jsme s Miłoszem chodili po městě, s tehdy mladými básníky a začínajícími diplomaty Jerzym Kronholdem a Zbigniewem Machejem, bylo setkání s primátorem Milanem Hořínkem, rektorem Josefem Jařabem a také oběd s arcibiskupem Janem Graubnerem a biskupem Josefem Hrdličkou. (...) Miłosz byl srdečný a klidně s vámi hovořil o čemkoliv všedním, ale nějak zajímavém. V té době se k němu hlásila spousta lidí; u nás samozřejmě ne, zažil jsem ale v Polsku, jak ho rozčilovalo, když se s ním chtěli lidé fotit jako s exotickým zvířetem. Nerad bych s koketní skromností vyprávěl příhody ‚Laureát Nobelovy ceny a moje maličkost. Pro mě byly silné, pro Miłosze snad aspoň milé, ale co jsem se od něj dozvěděl, dozvěděl jsem se stejně hlavně z knih.“⁸⁴

5. 2. POLONISTIKA, KRAKOV A TYGODNIK POWSZECHNY

V roce 1990 Burian, jenž předtím z politických důvodů nesměl studovat, zahájil studium české a polské filologie na Univerzitě Palackého v Olomouci. „Po listopadu, byl jsem takový exot, myslím, že v Olomouci jenom na Teologické fakultě, z důvodů celkem pochopitelných, se objevovali posluchači ještě starší, ale (...) začínal jsem vlastně v jednatřiceti studovat, polonistiku a bohemistiku, čili obory, které mě sice amatérsky zajímaly, ale dá se říct, že jsem se jimi zabýval jaksi samizdatově. A tak jako nadivoko.“⁸⁵ Studium dokončil v roce 1997. Jako diplomovou práci obhájil komentované překlady *Morálního traktátu*, *Básnického traktátu* a *Šesti přednášek ve verších* Czesława Miłosze. Po absolvování polonistiky krátkou dobu působil na univerzitě v rámci doktorského studia, které ovšem nedokončil. V jednom rozhovoru přiznal, že nikdy nebyl vědecký typ⁸⁶, a proto mu mnohem více vyhovovala pozdější externí spolupráce.

Během studia strávil dva semestry na stipendiu v Krakově, kde byl předtím jen jednou, v roce 1987 na výletě s Leszkiem Engelkingem. Krakov se pro něj záhy stal nejdůležitějším bodem na mapě Polska.

⁸³ W. Bereś, Stróż Vašek jest szczęśliwy, *Gazeta Wyborcza*, 29. 4. 2004, 101, s. 16. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁸⁴ L. Zakopalová, Hovory o básnické řeči, *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

⁸⁵ J. Klusáková, Záznam rozhovoru s Václavem Burianem, *ČRo*, 13. 7. 2003.

⁸⁶ K. Lisowski, Polskę kocham nieprzerwanie, *Strony*, 2010, 2, s. 16. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

„Chodil jsem na přednášky kněze Tischnera, profesorů Jana Błońskiego, Marty Wyky, Aleksandra Fiuta,⁸⁷ vzpomínal Burian na svůj studijní pobyt v Krakově. Kromě přednášek a nespočtu kulturních aktivit navštívil také redakci časopisu Tygodnik Powszechny, který odebíral už v osmdesátých letech a který utvářel jeho pohled na Polsko. „Prostě jsem přišel do redakce, představil se jako předplatitel. Na druhý den mě pozvali na redakční radu. Byla bouřlivá. Dohadovali se o textech, o reklamě – a přitom jsem klidně mohl být špehem od konkurence (smích),“⁸⁸ popisoval v jednom z rozhovorů začátek své dlouholeté spolupráce. V okruhu Tygodniku také navázal mnohá přátelství. Jeden z tehdejších redaktorů časopisu Krzysztof Burnetko vzpomíná, že v redakci Václava Buriana „brali jako domácího. (...) Pokaždé také vozil zprávy z Čech, týkající se hlavně politiky a literatury, ale také muziky. Upozorňoval nás na různé detaily české politické scény – třeba na dlouhodobé vlivy postkomunistů, ale taky na silnou pozici radikální pravice. Hodně mluvil o médiích, občas bořil naše představy o různých titulech.“⁸⁹ Burian považoval Tygodnik Powszechny za periodikum, jež v českém či obecně středoevropském kontextu nemá obdobu. „(...) je to jeden z nejlepších chytrých týdeníků mezi Labem a Vladivostokem,⁹⁰ uváděl například v článku nazvaném „Tygodnik Powszechny aneb zvláštní úkaz mezi Labem a Vladivostokem,“ v němž popisoval dějiny časopisu. „Setkal jsem se tam s takovou otevřeností, kterou asi v Čechách neznám. Poznal jsem Jerzyho Turowicze,“ vzpomínal v rozhovoru pro Dziennik Polski. „Byl jsem jen jedním z mnoha méně důležitých hostů v redakci, ale on si vždycky našel chvíli na společnou cigaretu, vždycky se zeptal na Havlovo zdraví a novinky z Čech,⁹¹ vzpomínal na svá setkání v krakovské redakci. Jak už bylo zmíněno ve 2. kapitole, Václav Burian začal spolupracovat s Tygodnikiem v roce 1994; mezi jeho nejdůležitější texty, jež publikoval v tomto periodiku (a současně také v Listech a dalších časopisech, viz 2. 2. 5.) byl společný rozhovor s Adamem Michnikiem a Václavem Havlem. Na tuto událost vzpomíná Krzysztof Burnetko, spoluautor rozhovoru, takto: „V roce 2003 jsem měl

⁸⁷ M. Surosz, *Zakochany w Polsce*, *Dziennik Polski*, 31. 5. 2002. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ E-mail K. Burnetka, 26. 6. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁹⁰ V. Burian, *Tygodnik Powszechny aneb zvláštní úkaz mezi Labem a Vladivostokem*, *Katolický týdeník*, 2000, 7, s. 5.

⁹¹ M. Surosz, *Zakochany w Polsce*, *Dziennik Polski*, 31. 5. 2002. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

spolu s Vaškem to potěšení vést v jedné z olomouckých pivnic dlouhý veřejný rozhovor s hrdiny nás obou: Václavem Havlem a Adamem Michnikiem. (...) Já jsem byl autorem nápadu udělit medaili Michnikovi – ostatně se to setkalo s odporem některých členů redakce, kteří vnímali Adama (a jeho deník Gazeta Wyborcza) s ohledem na politické názory jako někoho, kdo se nehodí k image TP, již chtěli prosazovat. Získal jsem však podporu šéfů (zvláště Krzysztofa Kozłowského) a po několika půtkách jsem si prosadil své. Někdo přišel na druhý nápad: aby byl laureátem zároveň Havel. Váha a průbojná síla těchto jmen byla veliká.

O vyjednávání s Havlem, který teprve čerstvě přestal být prezidentem, jsme přirozeně požádali našeho velvyslance v Česku, čili Vaška. Jeli jsme spolu do Havlovy kanceláře v Praze a podařilo se nám domluvit, že výbornou příležitostí bude Havlův pobyt v Olomouci na podzim toho roku. Adam Michnik samozřejmě souhlasil, že přijede také. (...)

Jako iniciátor akce na polské straně jsem získal privilegium vést rozhovor. Samozřejmá – a očekávaná – byla také Vaškova účast. Otázky jsme si dohodli na místě. Bylo rovněž jasné, že se naše setkání musí konat u piva. (...)

A potom nás čekal onen večer – oba protagonisté byli uvolnění (na rozdíl od nás – snažili jsme se pomoci si pivem). Přirozeně se nehodí, abych já sám ten rozhovor hodnotil, nicméně posluchači (a byli mezi nimi Češi i Poláci) si všímali toho, jak se vážný obsah a myšlenky (obě země tehdy nebyly v zrovna veselé situaci) znamenitě prolínaly s anekdotami a bonmoty (což už bylo výhradní zásluhou dvou aktérů setkání).⁹²

Rozhovor pak vyšel v Tygodniku Powszechném v č. 43/2003 (s názvem „Co to nam się porobiło“) a paralelně také v Listech č. 5/2003 jako „Moc bezmocných a moc nezkorumpovaných“. Zkrácené verze rozhovoru pak otiskly Gazeta Wyborcza a Katolický týdeník.

5. 3. ORGANIZÁTOR

„On na začátku 90. let strašně toužil něco dělat. Tak si ho pamatuju,“ vzpomíná bohemista a novinář Aleksander Kaczorowski, „jako člověka, který neustále někam pospíchal, vždycky měl po kapsách nejdřív Scriptum, potom Listy. Neustále se snažil něco dělat, představovat kulturu, dostat sem důležité, zajímavé

⁹² E-mail K. Burnetka, 26. 6. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

lidi z Polska.“⁹³ Sám se s Burianem seznámil na jednom z pořadů, jež organizoval v rámci knižního veletrhu Libri v Olomouci: „Na podzim 1994 se mě Leszek Engelking zeptal, jestli bych s ním nechtěl jet do Olomouce na knižní veletrh. Nikdy jsem v Olomouci nebyl, tak jsem jel. Věděl jsem, že je tam důležitou osobou Leszkův přítel, ‚nějaký Vašek Burian‘, který překládá Miłoszovu poezii. Předtím jsem ho osobně neznal. (...) Na veletrhu měla být diskuse o překládání a prezentaci české literatury v zahraničí. Akce probíhala tři dny. Přijeli jsme, Vašek tu není, měl by být večer. Večer minul, druhý den, koná se diskuse, kde je Vašek? Má být večer. Konečně se objevil třetí den, už po veletrhu, na večírku v restauraci na náměstí. Nakráčel tam, a víš, Vašek, takový trochu větší, sympaťák, vousatý. Vykládali jsme si pak u piva ani nevím do kolika v noci.“⁹⁴

Většina kulturních akcí, které Václav Burian v Olomouci organizoval, byla spojená s knižním veletrhem Libri. V rámci veletrhu se konal Literární festival a Burian se podílel na utváření jeho programu, mimo jiné tím, že navrhoval hosty z Polska. Spolupracoval také s Polským institutem v Praze. Andrzej Jagodziński, ředitel institutu v letech 1996–2001, vzpomíná: „Kromě toho, že jsem mnohokrát Vaška zval k účasti na různých debatách a panelech v institutu, byl v Olomouci kýmsi na způsob našeho neoficiálního představitele. A byl v tom ohledu nezvykle agilní. Spočívalo to v tom, že prakticky Vašek sám (se svými přáteli, nebo dříve se studenty) pořádal v Olomouci setkání s některým polským hostem. Na univerzitě nebo v nějakém klubu. S takovým hostem, který předtím nebo potom vystupoval v Praze, ale souhlasil s tím, že pojede místo letadla vlakem nebo autem a po cestě se zastaví v Olomouci.“⁹⁵ Díky této spolupráci Olomouc navštěvovali spisovatelé, režiséři, novináři či hudebníci – a téměř vždy se jednalo o velká jména. „Ale nejde jen o jména,“ vysvětluje Jagodziński, „Vašek prostě dovedl lidi nakazit svým entuziasmem, bez něj bychom v Olomouci těch akcí neudělali ani polovinu. Právě entuziasmus a osobní angažovanost, ale také místní kontakty v tom hrály velkou roli. Polský institut nebyl bohatá instituce, a v 90. letech už vůbec ne, takže všechno ohromně záleželo na zapojení českých partnerů. A Vašek nejenže se sám angažoval, ale dokázal pro to přesvědčit i své přátele a známé. A pokaždé

⁹³ Rozhovor s A. Kaczorowským, Praha 17. 8. 2016. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ E-mail A. Jagodzińského, 10. 8. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

své hosty vzal do hospody a překrásnou polštinou jim vyprávěl o Čechách, o Moravě, o Olomouci. A oni si často právě tohle ze svého pobytu zapamatovali.“⁹⁶ Jedním z důležitějších setkání uspořádaných v rámci veletrhu Libri byl v říjnu 1996 večer v Divadle hudby věnovaný časopisu Tygodnik Powszechny. Do Olomouce tehdy přijel šéfredaktor Jerzy Turowicz a dva redaktoři krakovského týdeníku, Tomasz Fiałkowski a Krzysztof Kozłowski, nechyběl ani tehdejší velvyslanec Marek Pernal. O setkání psal pro deník Gazeta Wyborcza Aleksander Kaczorowski: „Ne náhodou se setkání s redakcí Tygodniku Powszechného v Olomouci konalo nedaleko Fischplatzu, známého všem milovníkům starých vojenských popěvků. Vždyť také šéfredaktor Tygodniku Jerzy Turowicz přišel na svět jako poddaný Františka Josefa, a obyvatelé Krakova a Olomouce podunajskou monarchii stále zahrnují sentimentem. (...) Početné publikum na setkání (včetně mnohaletých předplatitelů) nejvíce zajímalo, jak si časopis dokáže poradit v novém Polsku, kde dřívější dělení na ‚my‘ a ‚oni‘ nahradila nová, složitější, a přesto Tygodnik i nadále čtou věřící i nevěřící.“⁹⁷ Na nezáměr českých médií o tuto událost si Burian postěžoval ve svém pravidelném sloupku pro Literární noviny: „Gazeta Wyborcza, varšavský deník, jehož náklad přesahuje řádově náklad většiny českých novin, vyslala do Olomouce zvláštního korespondenta. Stálo jí to za to. Pražský list, který pořád platí za nejkulturnější, setkání nezaznamenal, jiný list, který má nejvyšší náklad mezi těmi, jež platí za seriózní, informoval odstavečkem s jednou vážnou faktickou chybou.“⁹⁸

V roce 2000 se v rámci Libri konal nejen Literární festival, ale i Polsko-české dny s bohatým mimoliterárním programem: česká premiéra Wajdova filmu *Pan Tadeáš*, koncert Urszuly Dudziakové a Grażyny Auguścikové, výstavy, beseda o překládání polské literatury. Polští hosté nechyběli ani na dalších ročnících Libri: v roce 2002 přijeli Andrzej Stasiuk s Monikou Sznajdermanovou, bohemistka Zofia Tarajło-Lipovská, besedy o Hrabalovi se účastnili jeho polští překladatelé Jan Stachowski a Aleksander Kaczorowski. O rok později Olomouc navštívil Michał Głowiński, polský spisovatel a literární kritik, jehož knihu *Černé sezóny* přeložili Burianovi studenti v rámci překladatelského semináře. O polském programu

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ A. Kaczorowski, Koło Fischplatzu, *Gazeta Wyborcza*, 1996, 253, s. 15. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

⁹⁸ V. Burian, *Polská mozaika. Z jiné bečky*, *Literární noviny*, 1996, 49, s. 9.

Literárního festivalu 2005 psal studentský časopis *Těžkoříct*: „Besedy orientované na polskou literaturu uváděl olomoucký polonista Václav Burian, který většinou zastával jak roli moderátora a tlumočnicka, tak i účastníka besedy v roli samotného překladatele. Olomouckému publiku tak byli představeni dva významní reprezentanti současné polské literatury. Prvním z nich byl básník, literární historik, kritik a překladatel Ryszard Krynicki, druhým Andrzej Stasiuk, jeden z nejpopulárnějších a nejprekládanějších polských prozaiků současnosti. V češtině vyšly jeho *Haličské povídky* a čerstvě v překladu Václava Buriana próza *Jak jsem se stal spisovatelem*. Oba autoři se setkali v páteční besedě, věnované prezentaci dvou polských ‚manželských‘ nakladatelství: A5 Krystyny a Ryszarda Krynického, *Czarne* Moniky Sznajdermanové a Andrzeje Stasiuka. Tyto besedy věnující se polské literatuře doplnila vernisáž výstavy návrhů divadelních a filmových kostýmů Krystyny Zachwatowicz, manželky světoznámého polského režiséra Andrzeje Wajdy, kterou čtením svých básní doprovodila Ewa Lipska.“⁹⁹ Z neveletržních událostí stojí za zmínku návštěva dramatika Sławomira Mrożka, který do Olomouce přijel na jaře 1999. „Uspořádali jsme přivítání Mrożka na Fischplatzu. Nejdřív ale bylo potřeba zjistit, kde byl Fischplatz. A Fiszplatzy byly dva, jeden na části náměstí, druhý v ulici, která vedla na náměstí. To měl Vašek všechno zjištěné, bylo jenom třeba zorganizovat místní veřejnost. Především to byli studenti polonistiky, ale i já jsem stál s transparentem *Witamy na Fiszplacu*,“¹⁰⁰ vzpomíná Leszek Engelking. Po tomto slavnostním uvítání a prohlídce města se konalo setkání s Mrożkem na univerzitě, kde spolu s Burianem, Engelkingem a doktorem Roubalem z FF UP spisovatel diskutoval o svých zkušenostech emigranta či divadle.¹⁰¹

V roce 2004 redakce *Listů* ustavila Cenu Pelikán, udělovanou za zásluhy o politickou kulturu a občanský dialog. Mezi jejími nositeli najdeme i Poláky. Hned prvním laureátem ceny byl Tadeusz Mazowiecki, první polský premiér po roce 1989. Přijel do Olomouce v listopadu 2004. „Slušelo se ukázat mu město, kde možná ani nikdy nebyl,“ psal Burian v roce 2013 v Mazowieckého nekrologu. „Na Horním náměstí nečekané setkání: pan premiér – jak se sluší v Polsku říkat i po

⁹⁹ S. Pokorná, 11. Literární festival Libri 2005, *Těžkoříct*, 2005, 3, dostupné z: <http://tezkoricz.webz.cz/clanek.php?tid=literarni-festival-libri-2005>.

¹⁰⁰ Rozhovor s L. Engelkingem, Olomouc 13. 5. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹⁰¹ -mav-, *Ve čtvrtek 15. 4. 1999 navštívil...*, *Žurnál UP*, 1999, 26, s. 1.

skončení služby v úřadu – se nadšeně vrhl k nové Arionově kašně Ivana Theimera, přesněji: k želvě, která ji doprovází. A nechal se s ní vyfotografovat. Takové nadšení nad milou kašnou, pro české průvodce v prvním okamžiku nejasné, má prosté vysvětlení: v populárním satirickém programu Polské televize na počátku 90. let, nazvaném Polské zoo, vystupoval Tadeusz Mazowiecki jako Želva. Psala nám pak krakovská kamarádka a premiérova ctitelka: Zase jste vy Češi lepší, náš nejlepší premiér má první pomník u vás.¹⁰² Po udělení ceny se konala veřejná debata s oceněným, nechybělo ani obligátní pivo v hospodě U musea, zvané Ponorka.

Dalším polským laureátem se v roce 2007 stal Adam Michnik. Ten v Olomouci pobýval několikrát jako účastník různých debat a diskusí. Nejdůležitější byla již zmíněná společná diskuse s Václavem Havlem v roce 1997.

„Vašek byl skvělý organizátor,“ shrnula v rozhovoru Maja Engelkingová. „Uměl se dostat do povědomí lidí, uměl je přesvědčit, že tam musejí být, že je to pro ně něco potřebného,“¹⁰³ vysvětlovala si úspěch mnoha akcí, které Burian organizoval.

5. 4. SPOJKA

„To není tak, že on byl český překladatel, který Čechům představoval polskou kulturu. Myslím, že to bylo trochu jinak. Myslím, že to byl takový prostředník mezi otevřenými kruhy polskými a českými,“¹⁰⁴ říká Kaczorowski. Sám Burian se s nadsázkou označoval za „agitátora ve prospěch polsko-českého sblížení“.¹⁰⁵

Překlady, novinové články, rozhovory, vydávání knih polských autorů, organizace setkání a kulturních událostí s polskou tematikou – všechno to byla, řekneme, oficiální činnost Buriana-agitátora. Ale neméně důležité byly i jeho osobní kontakty. Občas vtipkoval, že se cítí divně, když ráno vstává a v jeho koupelně není zrovna žádný Polák; jeho polští přátelé přezdívali jeho oblíbenou Ponorku neoficiálním polským konzulátem v Olomouci. Jeho pracovní kontakty se často měnily v přátelské, a na druhou stranu díky svým polským přátelům měl možnost organizovat další zajímavé akce. Fungoval jako jakási spojka mezi polskými bohemisty a českými polonisty. „Alek [Kaczorowski] mi řekl, že se s ním [Burianem] musím seznámit, protože ho v podstatě znají všichni, a je těžké se

¹⁰² V. Burian, Tadeusz Mazowiecki 1927–2013. Olomoucká setkání, *Listy*, 2013, 6, s. 97.

¹⁰³ Rozhovor s M. Engelkingovou, Olomouc 13. 5. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹⁰⁴ Rozhovor s A. Kaczorowským, Praha 17. 8. 2016. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹⁰⁵ W. Bereś, Stróż Vašek jest szczęśliwy, *Gazeta Wyborcza*, 29. 4. 2004, 101, s. 16. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

pohybovat po Česku, aniž bys znal Václava Buriana,¹⁰⁶ vzpomíná novinář Mariusz Surosz.

Na otázku, jak probíhala spolupráce nakladatelství Czarne s Václavem Burianem, Monika Sznajdermanová odpověděla, že vlastně nikdy o žádnou konkrétní spolupráci nešlo. Vzpomínala spíše na jejich setkání: „Byla to krátká, ale velmi milá setkání, vždycky někde na cestě. Společná sklenička, společný oběd v Olomouci, krátké setkání ve Wołovci, někdy v Krakově.“¹⁰⁷ A přitom z oněch krátkých setkání vzniklo hned několik knih: Burianovy překlady Stasiukovy *Mojí Evropy a Jak jsem se stal spisovatelem*, polské vydání článků Mileny Jesenské, které Burian uspořádal spolu s Leszkiem Engelkingem. Andrzej Stasiuk v rozhovoru pro A2 označil Václava Buriana za jejich českého „špiona“, na jehož doporučení ohledně české literatury spoléhají.¹⁰⁸ Burian měl výborný přehled o české literatuře, kultuře, politice. „Když člověka zajímalo Česko, byla setkání s ním úžasná. Stačí se podívat na jeho knihovnu. Vaškovy vědomosti byly neskutečné,¹⁰⁹ říká Mariusz Surosz, který Burianův byt plný knih a dlouhé společné rozhovory označuje s lehkým patosem za svou univerzitu. A stejný rozhled měl i co se týče Polska: „Často znal polskou současnou literaturu lépe než my, ale i to, co se děje v kultuře, ve společnosti. Zvenčí je líp vidět,“ vzpomíná Maja Engelkingová. „Byl do Polska zamilovaný.“¹¹⁰

Václav Burian byl nejen spojkou mezi polskými bohemisty a českými polonisty. Ochotně také pomáhal svým mladším kolegům, ať už začínajícím novinářům nebo polonistům. „Studovali jsme v letech, kdy už zájem o tvorbu polských autorů, včetně klíčového Burianova básníka Czesława Miłosze, nebyl zakázaný,“ psala v Burianově nekrologu Lucie Zakopalová. „Václav Burian už se vlastně stával postavou z učebnice. Přesto se s ním řada z nás osobně seznámila, většinou během autorských čtení polských spisovatelů nebo jiných literárních akcí. Překvapoval nás svou otevřeností, srdečností, a především upřímnou snahou

¹⁰⁶ Rozhovor s M. Suroszem, Praha 23. 6. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹⁰⁷ E-mail Moniky Sznajdermanové, 25. 1. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹⁰⁸ B. Gregorová, Kritika je pro debutanty, A2, 2008, 8, dostupné z:

<https://www.advojka.cz/archiv/2008/8/kritika-je-dobra-pro-debutanty>.

¹⁰⁹ Rozhovor s M. Suroszem, Praha 23. 6. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

¹¹⁰ Rozhovor s M. Engelkingovou, Olomouc 13. 5. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

pomoci komukoli s publikací zajímavého článku, rozhovoru nebo překladu – především v Listech, které vedl jako jeden z redaktorů.“¹¹¹

Překladatel, novinář, polonista, vydavatel, redaktor, básník... Václava Buriana nelze nikdy popsat jedním slovem, dát mu jednu etiketu. Ostatně – on ty etikety neměl moc v lásce. Snad nejlépe jeho činnost shrnul Andrzej Jagodziński: „Vašek byl prostě člověk–instituce. V rámci Olomouce, České republiky, ale také v polsko-českých kontaktech. Ale byla to zvláštní ‚instituce‘, protože dělal všechno s autentickou vášní, a ne z nějaké povinnosti nebo kvůli byznysu. Protože věřil v to, že by se Poláci a Češi měli lépe poznat, víc o sobě vědět. A ze všech svých sil dělal všechno, aby se věci pohnuly kupředu. A jako takový byl prostě nenahraditelný.“¹¹²

¹¹¹ L. Zakopalová, Burian Václav, *iLiteratura.cz*, 20. 10. 2014, dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33801/burian-vaclav>.

¹¹² E-mail A. Jagodzińskiego, 10. 8. 2017. Z polského originálu přeložil Jan Jeništa.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce je prvním pokusem o zmapování profesní dráhy olomouckého polonisty, překladatele a novináře Václava Buriana (1959–2014). Předcházely jí rešerše v knihovnách a archivech České a Polské republiky, práce na co nejuplnějším bibliografickém soupisu Burianova díla a jeho digitalizaci. Kromě písemných zdrojů práce hodně využívá autorčiny rozhovory a korespondenci s pamětníky: s Burianovou rodinou a spolupracovníky, a to jak z Česka, tak Polska.

Životopis Václava Buriana, krátce nastíněný v úvodu práce, rozvíjím postupně v jednotlivých kapitolách věnovaných oblastem jeho působení. Nejrozsáhlejší je pochopitelně kapitola pojednávající o novinářské práci. Burianova zkušenost s novinářstvím začala už v samizdatu, kdy spolu s kamarády vydával časopis Ječmínek. Po roce 1989 pokračoval jako zakladatel a dlouhá léta i zástupce šéfredaktora olomouckých Hanáckých novin. Zároveň přispíval i do jiných, místních a celostátních periodik: Kdy-kde-co v Olomouci, Scriptum, Literární noviny, Lidové noviny, Katolický týdeník, Tvar, Mosty a další. Během studijního pobytu v Polsku v roce 1994 se stal také stálým spolupracovníkem legendárního časopisu Tygodnik Powszechny. Přispíval také do dalších polských novin a časopisů: deníku Gazeta Wyborcza, týdeníku Polityka, časopisů Literatura na Świecie, Tygiel kultury aj. Důležitým bodem v jeho kariéře byla práce v redakci Literárních novin v letech 2000–2002, v té době byl za svou novinářskou činnost oceněn Peroutkovou cenou. Dalším mezníkem byl rok 2003, kdy se spolu s Tomášem Tichákem ujal vydávání dvouměsíčníku Listy. Tato kapitola zároveň pojednává o hlavních tématech, která se v Burianově publicistické tvorbě objevovala: Polsko, a především jeho kultura, lokální olomoucká tematika, politické dění v České republice a zájem o tisk obecně.

Následující kapitola pojednává o Burianově redaktorské a vydavatelské činnosti, u níž nelze nezmínit Tomáše Ticháka, s nímž, podobně jako v novinářské práci, Burian spolupracoval u většiny projektů. Jejich společným dílem je mj. knižní rozhovor s Jaroslavem Šabatou, paměti Vlasty Chramostové, spolu založili nakladatelství Burian a Tichák, od roku 2003 vydávali a vedli redakci Listů. V této kapitole popisují genezi jednotlivých titulů, přibližují každodenní práci v redakci Listů a zvláštní podkapitolu věnují edici *Knihovna Listů*.

Překladačské činnosti Václava Buriana se věnuji v následující kapitole, počínaje překlady samizdatovými, přes knižní, až k časopiseckým. Své první překlady Burian publikoval v Ječmínku, v prvním čísle vyšly básně Czesława Miłosze ze sbírky *Město beze jména*. Tuto sbírku pak přeložil celou a vydal v roce 1988 v edici *Texty přátel*. Mezi knižními překlady převažovala poezie (Wojtyła, Krynicki, Lisowski, Wojaczek aj.), mezi nimiž zvláštní místo zaujímá Miłosze poezie. Mezi překládané autory patřili mj. Sławomir Mrożek, Andrzej Stasiuk, Adam Michnik, Janusz Tazbir, pravidelně se věnoval překladům článků polských přispěvatelů Listů či textů převzatých z polských novin pro česká periodika, s nimiž spolupracoval.

Celou práci uzavírá kapitola *Agitátor ve prospěch polsko-českého sblížení*, jak se s nadsázkou tituloval Václav Burian. Tato kapitola byla v rozšířené formě publikována v knize *Budoucím čtenářům starých novin. Výbor polonistických textů Václava Buriana z let 1981–2014* (Olomouc, 2017). Zde jsem nejvíce čerpala ze vzpomínek blízkých přátel a spolupracovníků, ale také z rozhovorů s Václavem Burianem publikovaných v českých a polských médiích. Snažím se zde o zachycení třicet let trvající fascinace Polskem a jeho kulturou a chci ukázat, jak významnou postavou pro polsko-české kulturní vztahy byl Václav Burian. Všichni pamětníci zdůrazňují Burianovu touhu „něco dělat“, jeho angažovanost a nadšení pro představování polské kultury. Velká část jeho aktivit byla spojená s knižním veletrhem Libri a Literárním festivalem, organizoval také Polsko-české dny v Olomouci. Díky Burianovi Olomouc navštívili Czesław Miłosz, Sławomir Mrożek, Andrzej Stasiuk či Ryszard Krynicki, opakovaně se účastnili debat představitelů deníku *Gazeta Wyborcza* a časopisu *Tygodnik Powszechny*. Spolupracoval také s Polským institutem v Praze. Byl prostředníkem mezi otevřenými kruhy polskými a českými.

Cílem této práce bylo zmapování jednotlivých oblastí působení Václava Buriana a poukázání, jak se vzájemně prolínají. Jejich společným jmenovatelem je láska k Polsku, touha přibližovat českému publiku polskou kulturu, sblížovat vzájemně oba národy. Je to patrné jak v oficiální – překladačské, novinářské, organizačské, vydavatelské – činnosti Václava Buriana, ale také v osobní rovině: mnoho jeho pracovních kontaktů se přerodilo v dlouholetá přátelství, která pomáhala Burianovi realizovat své zájmy. Připomeňme už jednou citovaná slova

Andrzeje Jagodzińskiego: „Vašek byl prostě člověk–instituce. V rámci Olomouce, České republiky, ale také v polsko-českých kontaktech. (...) Protože věřil v to, že by se Poláci a Češi měli lépe poznat, víc o sobě vědět. A ze všech svých sil dělal všechno, aby se věci pohnuly kupředu. A jako takový byl prostě nenahraditelný.“

RESUMÉ

Praca magisterska *Václav Burian (1959–2014) – překladatel, novinář, popularizátor polské kultury* jest pierwszą próbą zbadania drogi zawodowej Václava Buriana, ołomunieckiego dziennikarza, tłumacza i polonisty. Powstanie niniejszej pracy poprzedzało wyszukiwanie informacji w zbiorach czeskich i polskich bibliotek i archiwów, próba zgromadzenia jak najpełniejszej bibliografii twórczości Buriana, a także jej digitalizacja. W pracy, obok źródeł pisanych, wykorzystano wywiady i korespondencję autorki z rodziną i współpracownikami Buriana, zarówno z polskiej, jak i z czeskiej strony.

Václav Burian był polonistą-samoukiem. Z powodów politycznych nie mógł studiować, do roku 1989 pracował w zakładzie farmaceutycznym, później jako dozorca. W tym okresie aktywnie angażował się w ołomunieckim drugim obiegu, jeździł do Polski; od przyjaciół i z przywiezionych książek uczył się języka polskiego i podejmował pierwsze próby translatorskie. Już wtedy było jasne, że w jego życiu przeplatać się będzie dziennikarstwo, praca tłumacza oraz zainteresowanie polską kulturą. Dopiero w wieku trzydziestu lat, już po aksamitnej rewolucji, rozpoczął studia polonistyczne i bohemistyczne na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Palackiego. Ukończył je w 1997 roku, w pracy magisterskiej przedstawił przekład traktatów Czesława Miłosza z komentarzem. Równocześnie ze studiami, w 1990 roku założył razem z Tomášem Tichákiem *Hanácké noviny*, pierwszy ołomuniecki dziennik po upadku komunizmu. Od 1994 roku był stałym współpracownikiem *Tygodnika Powszechnego*, pisywał również do wielu innych polskich i czeskich pism m. in. do *Gazety Wyborczej*, *Polityki*, *Literatury na Świecie*, *Zwrotu*, *Literárních novin*, *Scriptum*, *Tvaru*, czesko-słowackich *Mostów* oraz wielu innych. Opublikował dwadzieścia przekładów z języka polskiego w wersji książkowej oraz około stu dwudziestu opublikowanych w czasopiśmie. Popularyzował polską kulturę nie tylko poprzez swoje tłumaczenia oraz pracę dziennikarską, ale również jako organizator wydarzeń kulturalnych w Ołomuńcu. Nie można pominąć jego twórczości poetyckiej, był autorem dwóch tomików: *Czas Szuflad* (Kraków 1997, 2005) i *Blankyt půlnoci* (Brno 2007).

W niniejszej pracy zajmuję się wszystkimi obszarami działania Václava Buriana, pomijam jedynie jego twórczość poetycką. Ogólny zarys biografii Buriana nakreślony we wstępie stopniowo rozwijam w kolejnych rozdziałach,

poświęconych poszczególnym obszarom jego działalności. Na pracę składają się więc cztery rozdziały. Najbardziej obszerny jest rozdział poświęcony pracy dziennikarskiej, z którą Burian miał styczność już w samizdacie, kiedy to razem z przyjaciółmi wydawał czasopismo Ječmínek. Po 1989 roku założył i przez długie lata pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego w ołomunieckich Hanáckich novinach. Równolegle współpracował także z innymi lokalnymi oraz krajowymi pismami, m.in. z Kdy-kde-co v Olomouci, Scriptum, Literární noviny, Lidové noviny, Katolický týdeník, Tvar, Most. Podczas wymiany studenckiej w 1994 roku stał się stałym współpracownikiem Tygodnika Powszechnego, później współpracował również z innymi polskimi pismami. Istotnym momentem w jego karierze była praca w redakcji Literárních novin w latach 2000-2002, za którą został nagrodzony Nagrodą im. Ferdinanda Peroutki. Kolejnym ważnym wydarzeniem był rok 2003, kiedy wraz z Tomášem Tichákem rozpoczęli wydawanie dwumiesięcznika *Listy*. W rozdziale tym zajmuję się także głównymi tematami, które pojawiają się w twórczości publicystycznej Buriana: Polska, z naciskiem na kulturę, lokalna tematyka ołomuniecka, aktualna sytuacja polityczna w Czechach oraz ogólne zainteresowanie prasą.

Kolejny rozdział poświęcony jest pracy redaktorskiej i wydawniczej Václava Buriana. Nie można w tym przypadku pominąć Tomáša Ticháka, który podobnie jak w przypadku pracy dziennikarskiej, współpracował z Burianem przy większości przedsięwzięć. Ich wspólnym dziełem był m. in. wywiad-rzeka z Jaroslavem Šabatą czy wspomnienia Vlasty Chramostovej, razem założyli wydawnictwo Burian a Tichák, od 2003 wydawali oraz kierowali redakcją *Listův*. W rozdziale opisuję genezę poszczególnych tytułów, staram się przybliżyć, jak wyglądała codzienna praca w redakcji *Listův*. Jeden z podrozdziałów został poświęcony ich serii wydawniczej *Knihovna Listův*.

Pracy translatorskiej Buriana poświęcony jest kolejny rozdział. Zajmuję się w nim jego tłumaczeniami z okresu pracy w wydawnictwie podziemnym, poprzez tłumaczenia w książkach i czasopismach. Pierwsze tłumaczenia Burian publikował w Ječmínku. W pierwszym numerze pisma ukazały się wiersze Czesława Miłosza z tomiku *Miasto bez imienia*. Cały tomik przetłumaczył i wydał w roku 1988 w serii wydawniczej *Texty přátel*. W jego przekładach, które ukazały się w wersji książkowej przeważała poezja (Wojtyła, Krynicki, Lisowski, Wojaczek

aj.), w której szczególną pozycję zajmuje poezja Miłosza. Autorzy, których twórczość tłumaczył Burian to m.in. Sławomir Mrożek, Andrzej Stasiuk, Adam Michnik, Janusz Tazbir. Regularnie zajmował się tłumaczeniem artykułów polskich autorów Listów czy artykułów, przedrukowywanych z gazet polskich do czeskich.

Pracę zamyka rozdział *Agitator na rzecz zblżenia polsko-czeskiego* (jak z pewną przesadą tytułował się Václav Burian). Rozdział ten, w zmienionej formie, został opublikowany w książce *Budoucím čtenářům starých novin. Výbor polonistických textů Václava Buriana z let 1981–2014* (Ołomuniec, 2017). W rozdziale tym zostały wykorzystane głównie wspomnienia przyjaciół oraz współpracowników Buriana, a także wywiady z nim przeprowadzone, opublikowane w polskich i czeskich mediach.

Celem był jak najdokładniejszy opis trzydziestoletniej fascynacji Buriana Polską i jej kulturą oraz pokazanie, bardzo ważnej roli Václava Buriana, którą odgrywał w polsko-czeskich stosunkach kulturalnych. Wszyscy wspominający Buriana podkreślają jego potrzebę, że trzeba „coś robić”, a także zaangażowanie i entuzjazm w propagowaniu polskiej kultury. Duża część jego aktywności związana była z targami książki Librii i Festiwalem Literatury, organizował również Dni polsko-czeskie w Ołomuńcu. Dzięki Burianowi Ołomuniec odwiedzili Czesław Miłosz, Sławomir Mrożek, Andrzej Stasiuk czy Ryszard Krynicki, wielokrotnie w dyskusjach i wydarzeniach uczestniczyli przedstawiciele Gazety Wyborczej czy Tygodnika Powszechnego. Współpracował z Polskim Instytutem w Pradze. Był pośrednikiem między otwartymi środowiskami w Polsce i w Czechach.

Celem niniejszej pracy było przedstawienie poszczególnych obszarów działalności Václava Buriana i wskazanie ich wzajemnych powiązań. Wspólnym mianownikiem tych działań jest miłość do Polski, chęć przybliżania polskiej kultury czeskim odbiorcom oraz integracja obu narodów. Widać to zarówno w oficjalnej – translatorskiej, dziennikarskiej, organizatorskiej, wydawniczej – działalności Václava Buriana, jak również w warstwie osobistej: wiele jego kontaktów zawodowych przerodziło się w wieloletnie przyjaźnie, które równocześnie pomagały mu realizować założone cele. Trudno jest zwięźle podsumować znaczenie i wkład Václava Buriana w popularyzację polskiej kultury w Republice Czeskiej; najlepiej, jak się wydaje, udało się to Andrzejowi Jagodzińskiemu:

„Vaszek był po prostu człowiekiem-instytucją. W skali Ołomuńca, Republiki Czeskiej, ale także w polsko-czeskich kontaktach. Ale był szczególną "instytucją", bo robił to wszystko z autentycznej pasji, a nie z jakiegoś obowiązku czy dla biznesu. Bo wierzył w to, że Polacy i Czesi powinni się lepiej poznać, więcej o sobie wiedzieć. I w miarę swych sił robił wszystko, żeby popychać tę sprawę do przodu. I jako taki był po prostu niezastąpiony.“

BIBLIOGRAFIE

KNÍŽNĚ

BURIAN V., Doslov v: M. Jesenská, Nad naše síly: Češi, Židé a Němci 1937–1939, Olomouc: Votobia 1997, s. 253. ISBN 80-7198-233-4

JANOŮŠEK P., Dějiny české literatury 1945-1989, díl IV. Praha: Academia, 2008, ISBN 978-80-200-1631-7

MACHALA L., Úvodem v: Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu, red. J. Machala, Olomouc: Hanácké noviny 1991.

ČASOPISECKY

"Regionální žurnalistika je jednou s nejtvorivějších". *Olomoucký týden*, 2001, 7, s. 5.

A jsme tady! *Hanácké noviny*, 1990, 1, s. 1.

BEREŠ W., Stróż Vaszek jest szcześliwy. *Gazeta Wyborcza*, 2004, 101, s. 16.

BIELESZ P., „Je lepší lnout k demokracii než k partajím...“. *Hanácký a středomoravský den*, 2001, 49, s. 13.

BURIAN V., BURNETKO K., Moc bezmocných a moc nezkorumpovaných. *Listy*, 2003, 5, s. 6.

BURIAN V., Jak číst noviny? *Hanácké noviny*, 1990, 64, s. 1.

BURIAN V., Neloučíme se. *Hanácké noviny*, 1990, 7, s. 4

BURIAN V., Polská mozaika. Z jiné bečky. *Literární noviny*, 1996, 49, s. 9.

BURIAN V., Tadeusz Mazowiecki 1927–2013. Olomoucká setkání. *Listy*, 2013, 6, s. 97.

BURIAN V., Tygodnik Powszechny aneb zvláštní úkaz mezi Labem a Vladivostokem. *Katolický týdeník*, 2000, 7, s. 5.

Bývalí šéfredaktoři o Hanáckých novinách. *Hanácký a středomoravský den*, 2000, 53, příloha s. 1, 4.

ČECHOVÁ S., Olomoucké mosty na Slovensko. *Mosty*, 1994, 15, s. 12.

GRZESICZAK Ł., Dużo poetów, mało pisuarów. *Tygodnik Powszechny*, 2014, 51–52

HRDINOVÁ R., Paměti Chramostové, literární výpověď o době. *Právo*, 2000, 30, s. 14.

KACZOROWSKI A., Koło Fischplatzu. *Gazeta Wyborcza*, 1996, 253, s. 15.

KUČEROVÁ I., Jařabiny. *Literární noviny*, 1999, 1, s. 6.

LISOWSKI K., Polskę kocham nieprzerwanie. *Strony*, 2010, 2, s. 16.

LUKEŠ E., Zpověď dítěte svého věku. Zamyšlení nad paměťmi Vlasty Chramostové. *Tvar*, 2000, 9, s. 13.

LUKEŠ J., Dvojí zeptání pro Václava Buriana. *Lidové noviny*, 1990, 123 s. 5

-mav-, Ve čtvrtek 15. 4. 1999 navštívil... *Žurnál UP*, 1999, 26, s. 1.

Obraz půlstoletí. *Literární noviny*, 1996, 39, příloha *Tygodnik Powszechny*, s. 1.

PATOČKA J., Každý den si uvědomuju radost ze svobody. Rozhovor s Tomášem Tichákem. *Literární noviny*, 2000, 7, s. 7

-rk-, (Všichni podnikají...). *Hanácké noviny*, 1992, 12, s. 1.

STÖHR M., "Je lepší být novinářem-fermentem, kvasinkou, než novinářem-kazatelem...". *Host*, 2004, 8, s. 28–31.

STOMKA M., Wrażenia z Polski – niskie poczucie humoru. *Czas kultury*, 2007, 1–2, s. 84–57.

SUROSZ M., Zakochany w Polsce. *Dziennik Polski*, 31. 5. 2002.

ŠRABAL M., Pořád jen Polsko pro začátečníky. *Tvar*, 2010, 10, s. 1, 4–5.

ŠTEFÁNKOVÁ M., Tohoročná Peroutkova cena. *Mosty*, 2001, 7, s. 12.

ŠUBRT J., A teraz będę sławny albo całkiem się zbłąźnię. *Topos*, 2002, 4–5, s. 93–96.

TICHÁK T., Anděl se skrývá v celku. *Host*, 2014, 9, s. 4–5

ZAKOPALOVÁ L., Hovory o básnické řeči. *Host*, 2011, 5, s. 95–102.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Archiv časopisu Ječmínek, dostupný z: <http://scriptum.cz/cs/periodika/jecminek> (přístup: 2. 4. 2017)

BURIAN V., Moje novinová životospráva. *Těžkoříct*, 2005, 6, dostupné z: <http://www.tezkorict.webz.cz/clanek.php?tid=novinova-zivotosprava-vaclav-burian>.

BURIAN V., Nové Literární noviny. A2, 2010, 5 dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2010/5/nove-literarni-noviny>.

ENGELKING L., Z historie olomouckého samizdatu časopis Ječmínek. *iLiteratura*, dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/20413/z-historie-olomouckeho-samizdatu-casopis-jecminek>.

GREGOROVÁ B., Kritika je pro debutanty, A2, 2008, 8, dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2008/8/kritika-je-dobra-pro-debutanty>.

POKORNÁ S., 11. Literární festival Libri 2005, *Těžkoříct*, 2005, 3, dostupné z: <http://tezkorict.webz.cz/clanek.php?tid=literarni-festival-libri-2005>.

Slovník české literatury po roce 1945, dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>.

Tygodnik Powszechny, *Wikipedia*, dostupné z:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Tygodnik_Powszechny

Vydaly Hanácké Noviny Olomouc, *Knihovní obzor*, dostupné z:
<http://www.vkol.cz/cs/dokumenty/knihovni-obzor/ko-1993-1/clanek/vydaly-hanacke-noviny-olomouc----/>.

Webové stránky Ceny Ferdinanda Peroutky, dostupné z: <https://ferdinandperoutka.cz/>.

ZAKOPALOVÁ L., Burian Václav, *iLiteratura.cz*, 20. 10. 2014, dostupné z:
<http://www.iliteratura.cz/Clanek/33801/burian-vaclav>.

OSTATNÍ

Rozhovory:

- s Martinem Burianem, Olomouc 13. 3. 2017
- se Zuzanou Burianovou, Olomouc 10. 4. 2017
- s Leszkem a Majou Engelkingovými, Olomouc 13. 5. 2017
- s Aleksandrem Kaczorowským, Praha 17. 8. 2016
- s Mariuszem Suroszem, Praha 23. 6. 2017
- s Tomášem Tichákem, Praha 6. 11. 2017
- s Davidem Vodou, Praha 17. 11. 2017

Korespondence:

- E-mail Krzysztofa Burnetka, 26. 6. 2017.
- E-mail Jaroslawa Dubiela, 3. 7. 2017.
- E-mail Andrzeje Jagodzińskiego, 10. 8. 2017.
- E-mail Moniky Sznajdermanové, 25. 1. 2017.
- Korespondence s Tomášem Tichákem, duben 2016 – květen 2018.

Rozhlasové a televizní pořady:

- J. Klusáková, Záznam rozhovoru s Václavem Burianem, *ČRo*, 13. 7. 2003.
- M. Sobotková, Záznam rozhovoru s Václavem Burianem, cyklus Olomoučtí polonisté, *ČRo*, 23. 9. 2014.
- Rozhovor s Václavem Burianem a Tomášem Tichákem v:
Třistatřicetři [televizní pořad]. ČT2 7. 5. 2011. Dostupné též z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/211562254200004/>

Diplomové práce:

HAVLÍKOVÁ, Anna. *Literární noviny v 90. letech 20. století a osobnost Ludvíka Vaculíka*. Praha, 2016. 70 s. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

SEZNÁM PŘÍLOH

Bibliografický soupis díla Václava Buriana v elektronické podobě na CD.

ANOTACE

Diplomová práce představuje první pokus o zmapování profesní dráhy Václava Buriana (1959-2014). Je rozdělena do kapitol podle jednotlivých oblastí Burianova působení. Jednotlivé kapitoly představují Buriana jako novináře, redaktora a vydavatele, překladatele a také popularizátora polské kultury v České republice. Cílem práce je ukázat význam díla Václava Buriana pro polsko-české kulturní vztahy. Nejrozsáhlejší kapitola je věnována novinářské činnosti Buriana, počínaje olomouckým samizdatem, přes veškerou novinářskou činnost po roce 1989, spolupráci s polským tiskem až k dvouměsíčníku *Listy*; nachází se zde i přehled hlavních témat Burianovy publicistické tvorby. Další kapitola pojednává o Burianově redaktorské a nakladatelské práci, podává přehled publikací vydaných v nakladatelství Burian a Tichák. Přehled překladů z polštiny, také publikovaných v samizdatu a časopisecky, je obsahem následující kapitoly. Práci uzavírá kapitola zachycující třicet let trvající fascinaci Buriana polskou kulturou a jeho přínos pro vzájemné sblížení obou národů. Kromě psaných zdrojů, autorka čerpá z dokumentačních rozhovorů a z korespondence s blízkými a se spolupracovníky Buriana. Součástí práce je bibliografický soupis Burianova díla.

ABSTRACT

This dissertation presents the first attempt at mapping the professional career of Václav Burian (1959-2014). It is divided into chapters corresponding with his various professional activities. The chapters depict Burian as a journalist, editor, publisher, translator and propagator of Polish culture in the Czech Republic. The aim of this dissertation is to show the significance of Burian's work for the Polish-Czech relations. The most extensive chapter is dedicated to his journalistic career, starting with the samizdat from Olomouc, then his journalistic writings after 1989, collaboration with the Polish press and, last but not least, to his bimonthly journal *Listy*; it also contains an overview of the main topics present in his journalistic writings. The following chapter discusses Burian's editorial and publishing activities and supplies an overview of publications from the publishing house *Burian a Tichák*. The overview of all his translations from Polish, including the ones which appeared both in samizdat and in journals, is presented in the next chapter. The dissertation concludes with a chapter describing Burian's thirty years long fascination with Polish culture and the impact it had on bringing both nations closer together. The author draws not only on written sources but also on interviews and correspondence with Burian's co-workers, friends and relatives. A bibliography of Burian's work is also included in the dissertation.